

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 26666 - PREZIOA 4 PEZETA

GEROKO ERRI- GIDARIEN AMESETAN

Ezta egun asko, aldizkari batean Hindu batekin izandako alkarrizketa irakurri genduala; Hindu orrek zionez, mihiolariak aberatsen semeak ezitzeari emanak ikusten zituala:

—«Geroko erri - gidariaren amesetan bizi zerate... ta birtartean, abintza ta promesa duan erria bazterreratua daukazue» —zion hindu arek.

Onelako zerbaite euskaldunoi ere gertatzen zaigulakoan gaude. Gu ere, agian, goikoen itxaropenetan bizi gara; bizipairu jakintsuren esanei begira ta aien bidez gure piztueratxoiten. Ta gure erriaren etorrera ta gerokoa erri beraren eskutan dagoena, ez gura konturatzan.

Erri ortatik atera bearko dute, gure izkuntza ta jakintza salbatuko dutenak. Erri-tik, gure elertilari ta olerkariak, gure musikariak, gure jakintsuak, gure kondairagileak eta gure erri beraren gidariak.

Gure artean ezta alperrikako goiko ta beko jenderik bereizi bearrik. Gure artean nabari diran bizipairu izar dizdizari oiei begira egon bear degulakoan, ez dezagun astirik galdu. Agian, erri xee orren tartetik aterako dira, bide berrien urraketa asmatuko duten gidariak. Edo-ta kanpotik sartu zaizkigun oien seme-alabetatik inguratuko zaigu gerokoa argituko digunen bat.

Errien eragin eta abiatze aundiak, agitz ixilleen eta lan izkutuan egosi oi dira. Nork ames egin zezakean, orain urte gitxi, gure egun auetan jakitzen ari dan euskera ta euskal-gaietarako esnaera au? Gaur ala ere, gazte asko ditugu, jakintza sailletan zailtzen ari diranak. Oietatik batzuek, Arantzadi taldeko gazteak ditugu.

Lenengo, erdiko ta goiko ikasaldietan sartuak dabilizan gure gazte asko. Ikastetxetan ari da azi berri ori ezitzen eta jakintzaz jabetzen. Oietatik bakoitzak bere bidea artuko du gerokoan. Ta autako askok, bere «zaletasun berezia» lantzeko aukera izango dute. Onela, ba, gazte oietatik espero degu gure erria jasoko duan gizaldi berria.

Erriko jende orren artean billatu bear degu gure erriaren zuzpertzaillea. Ez luke lan txarra egingo, onelako gidariak argitara aterako litukena. Ori izango genduke gure erriaren alde egindako lanik emakorrena.

Esateko daukagu ta eztegu uste ontan iñork gezurtatuko gaituanik. Gure erria, oso erri berezia da, misterio ta izkutapenez nabaria, judu-erriaren antzera.

Zailla da erri bakoitzaren izkutu ori argitara ekartzea. Ta, agian, gure erriaren muiñ eta geroko egitekoa asmatzen, lan nekezagoa degu. Gauza bat bakarrik esan dezakegu: Judu-erria bezela, guziok alkartuta lan egin bearrean gaude. Onela gaillenduko degu gure nortasunaren gaillurra. Alkartuta bakarrik gauduko degu, gure geroko egitekoaren arazoa.

MARIA EZKER ANDERIA

Urzainki'ko azken uskalduna

Egun eder batian Urzainki'ko irian, Erronkari'ko ñottoenian, egon gera. Iri konek du arrizko eliz zar bat orain guziz berritruk, frontoi andi, ikasgu eder eta Salbatore Ama Birjinaren Ermita. Guzia atze artian, ego-txaren altian. Zubi zarra orai dra anitx urte lurreratu zein eta oraikoa itsusi da, zementozko.

Ene lein artikuloan erran nion bikala, Erronkari'n uskara galtan dago. Urzainki'n emakume uskaldun bere alte dago. Nork obroago eztaki uskaraz. Kan zegon eliz bontan iriko apezereki ni eltu nindenian.

—Zer moduz, tia Maria? (kan emakume guziuer tia erraitan zazkabei).

Maria Anderiak bati eta besteari begiratan zaiku eta bere begi dundu argietan arrigarritzko tximist bat ekustan da.

—Anitx onki eta zu?

—Eta osagarria nola dia?

—Anitx onki ere bay.

—Ba dia beste uskaldunik Urzainki'n?

—Ez, ez ni solo keben. Guziak il dra, guziak. Anitx uste igar dutut uskaraz ele-erran bage, elik ez.

—Uztarrotze eta Izaban egon naz uskaraz ele-erraitan.

—Iri ketan bai, bai.

—Zu kain onki ekustan alegratan naz, tia Maria.

—Eskarrik anitx eta berriz xin artio.

—Ekusi artio.

Kor doatza tia Maria, bere etxiara negia igartra uskaraz ele-erran bage. Berarekin eramaitan du Urzainki'ko uskara guzia.

Geroago, iriko zubian bizpor nexkaxier kontia kontatan dur erranaz gore alke uskara iltan bada. Nexkaxi kuek uskara ikastako borondatia bi-tei negu kontan ikasen dei eta azken emakume uskaldunari, il bino lein, uskaldun berriren eskia emonen dabe.

Urzainki'ko eliza, ermita, ikasgua, mendiak... baia bitxirik ederrena uskara. "Ari koropilatua ezta sekula oso", gentiak erraitan den bikala, baia...

JOSE ESTORNES LASA

Erronkari'ko euskera ez da ilko. Egun otan begira zer idazten digun irakurle batek: «Erronkari aldean muturra sartua naiz eta eak bezain ongi ang mintzaira ikasi nai nuke». Badakigu bear bearrezkoena erriak euskera jakitea ta itzegitea dala. Baño ez dugu alde batera utzi bear jakin ta aztertu ta sakondu nai dutenen borondate ona. Beak jarriko dute euskera Jakintza bidean.

ZABALDU ZERUKO ARGIA

Arpidedun berriengatik Sariak

LENENGO SARIA: BOSNA ARPIDE BAKOITZEKO SARIAK

OINARRIAK

1. BOST arpidedun berri, ordaiñarekin bialtzen dizkigunak, 100 pezetatik berako liburu, naiz diskoa artzeko eskubidea izango du.
2. AMAR arpidedun berri, egiten dituanak, 200 pezetatik bera koskatzen dan liburu, naiz diskoa eska dezake.
3. Eta onela ortik gora egiten dituanak.
4. Arpidedunen ordaiña ZERUKO ARGIA'k eskatuko du bere ofizinetik.
5. Liburu, naiz disko oiek, ZERUKO ARGIA'ren bitartez artu bearko dira, eta gure asterokoan anuntziatutako liburuetatik gainera. AUNAMENDI Argitaldariai zabaldu dituan edozein liburu eska diteke; baita ere «6'garren Paul Aita Santua ta ligarren Batikano Batzarra». Lur berri billa: N. Etxaniz beste disko, naiz liburu atera dituzten argitaldariai, ZERUKO ARGIA'ko irakurleentzako beren liburuak eskeiñi nai dituztenak, adierazi beaigute beren gogoa ta beren kondizioak, Oquendo, 22, San Sebastián.

BIGARREN SARIA: LURRALDE BAKOITZEKO SARIAK

1. Sari auker banatzeko, Euskalerrria iru zatitan banatuko degu. Araba ta Bizkaia'n illabete batean arpide geiena egiten dituanak, 500 pezeta jasoko ditu saritzat. Napparroa, Be-Napparroa ta Zuberoa'n illabete batean arpide geiena biltzen duanari beste bosteun pezetakoa emango diogu. Eta Gipuzkoa, Lapurdi ta erbestetan illabete batean arpide geiena iristen dituanak, beste 500 pezetakoa izango du irabazia. Etzaio ardura, nork egliten duan lan ori, ezta nungoa dan sarirako alegintzen dana ere.
2. Norbaitek, iritxi dezake beste aldetik sari txikiagoren bat, bost amar, amabost arpide bildu ditualako. Ala ere, beste sari auker irabazteko, kontuan artuko dira sari txiki oiek irabazteko egin dituan arpidedunak ere.
3. BIGARREN SARI ontarako balio izan ez duten arpideak, urren-go illabetean bildutako arpideei ezarriko zaizkio, azkenengo illeko arpide bilduei geituaz, aurreko illean sari gabe gelditu diran arpideak.
4. Arpide oiek, jakifia, lengoan esan genduan bezela, beren ordaiñarekin bialdu bear dizkigu.
5. Arpideak jasotzeko epea, illabete bakoitzeko azken egunaren gaberdian betetzen da.

GAZTEIZ'KO EUSKAL KEZKA

Araba aldean eta batez ere, ang Buru dan Gazteiz'ko urian, euskal giro ta kezka bizia sortu da. An izan berri da Jon Oñatibia, gure oartzuar argia, ta bitoriar euskaltzale talde batekin izketatua da.

Bere asmoa, euskal-irakasle taldea Gazteiz'en sortzea omen-da. Oñatibia adiskideak lendik ari da bere eskola Donosti, Bilbo ta Napparroa'ko radiotan zabaltzen. Ortarako Bitoria au artu du bere liburuak argitaratzeko lekutat. Laster datoz liburu berriak ere berriro lan ontan laguntzera, ta Gazteiz'ko Ikastetxe batean ere euskera Oñatibia'ren metodoz erakusteko asmoa artu izan bear dute.

ARABA'KO GOBERNADOREA TA VALENTZIA'KO TOKIEN EUSKAL-IZENAK

Uste gabeko poza eman digu Araba'ko Gobernadoreak, egin duan lan jakingarri batekin. Bera Alicante'koa da, ta an Valentzia'ko izkera egiten da erri askotan. Ango errien izenak, asko ta askok euskal-jatorria agirian dute.

Erri oien izen euskaldunak poliki batuak ditu ta bosteun bat fitxa egiñak ditu izen oiekin. Lan ederra auxa ta aurrera eraman bearko dana gerokoan.

JON OÑATIBIA'REN IKASBIDEA-GALLEGO BAT ETA ANDRE ALEMANA ALKARREKIN EUSKERAZ ITZEGITEN

Xabier Aranburu'k, Donosti'ko egunkari batean beste berri pozgarri batzuek eman dizkigu. Oñatibia'ren erakusbidea oso eragikorra da, dio Aranbauru'k bere idaz-lanean.

Izan ere metodo orretan, asieratik asten dira ikasleak euskeraz itzegiten, eta onela konturatu gabe aurreritzen joaten dira euskal-bidetan.

Arritzekoa da, nola pozten eta aurreratzen diran gure izkeran. Egun asko eztala, gallego bat eta andre aleman bat ikusi genituan, ikasaldi oiek artuta, beren artean euskal-esaerak trukatzan.

Au da gaur «modan» jarri dan berria. Euskal-giroak eta euskera ikasteko gogoak indar aundia artu du gure artean. Giro ta gogo orrek ekarriko digu, len lo artuen esnaera ta aurrerantzean gure izkera ikasteko lei bizia.

ZENBAT BURU AINBAT ABURU

ATAUN

HERRI PLANIFIKAZIOETZAZ

Gure herrian, guztiok dakigun bezela, aspalditik dabilkigu arazo hau esku artean eta, ba-dirudi ahaztu gerala edo beintzat zuzenbidetik ez dijoala, gertutuaz planifikazio baten ordeaz planeazio batengana. Bada elburu aundigi ta urrutikoan begiak itxutuaz, gaurko geuron arteko unea aintzakotzat ez du artu.

Ez da lenbiziko aldia gure herrian planak egin dirala. Aspaldiko ametsa da: Etxeak ez dakit nun egin, pelota-lekua, ta... Bañan urteak jua, urteak etorri ta... gure ATAUN behar beharrenezko gabe: ura, argia, kaleak, erre-kak, emparantza... mixerri negargarri batean jarraitzen dutela. Ezbehar honi, oraindik, agintari batzuek luzaropena ematen diotela, urbanizazioko egi-naiak herria une batean zeru biurtuko dutelakoan.

Erru izugarria hau, nere ustean, bada benetako urbanizazio baten oñarri da lehena uranizatuta edukitzea. Ots, gizona bere etxeko gelatik ateratzean giza atari batean argitu behar da kale ta kalertzak pabimentatuaz, plaza ar-gi (kaleko ta etxe barruko), t.a. itxura batean dirala.

Beraz, soziologo-urbanista batek dio: «un planeamiento del habitante humano, un planeamiento ecológico debe consistir en la ordenación activa del territorio geográfico, con el objeto final de hacer posible a los seres humanos que en él habitan, tanto la vida material en condiciones de seguridad, salubridad y bienestar, como la plena convivencia social».

Planifikazio guztiak eskatzen du errealdadea ezagututakoan egin dite-kenari ekitea. Gaurko urbanistak bere planeamentu mallatuan garrantzi aundia ematen diote denborari: «hay que dar una cuarta dimensión, la dimen-sión tiempo, a un problema que antes era exclusivamente un problema del espacio» dio hoetako batek. Bai, azkarxago asi beharrean gaude, aurrena lehendik dana itxuratuaz, berak zuzenbidea ta posibilidadadeen neurria eman dezan etorkizunari begira. Dagona behar dan bezela jarria behar degu, ez dagona zuzena izan arazteko.

Hau orrela izanik, gure herritarrei bizi jator ta elkar bizi itxurazko bat opa ba-diegu, ezin gindezke ao-zabal, teknikoan esanari begira egon. Herria herritarrak, biziz ezagutzen dute ta berak dute itza, ze behar lehenbizi osatu behar dan esateko.

Teknikoak, gauzak ager behar ditu, erritarrak agintzen dioten eran eki-teko. Teknikoen idealismoak ta jendearen beharrak, era ezberdinekoak dira. Ta ez ditezela zuzendariak teknikoan itzaldiekin etorri, behar beharrezkoak, zabarkeriz, osatu gabe daudenean. Ez noa honekin tekniko ta beren itzal-dien aurka, berak dira jakintsu urbanizazioko teknikan, bañan teknika-ma-llatik kanpo ezbeharra nozitzen ari diranen iritzia aintzakotzat artzekoa da. Azkenik galdera batzuek: Argi, ura... (txikiak) giza malla batean ez ditugula, nolatan amesten degu urbanizazio berri aundia?

Gizonak elkar bizitza billatzen du, nola nahi degu elkar bizitza gogortu, oñarririk gabe edukiaz?

Gaurko beharra osatzea, nola izan liteke atzerapena biharko urbanizazio batentzat?

Udaletxeko gizon batzuen erantzunaren zai.

AITOR

BIZKAIA

BILBAO - BEGOÑA

ANTON ARETXALDERI AGURRA

Bilbao uriak auzo asko ditu. Oie-tako bat da noski Begonia bidean dagon Larrazabal auzoa. Ortze bizi zan gaur aipartzeri goazen mutil gazte au. Bere bizitzako udaberrian sartzeri zijoan oraintxe; laister be-teko bai-zituan emezortzi urte. Igandero mendira joan oi zan bere la-gunekin; bere jolasketa maiteana, beretzat ederrena zana, mendia bai zan. Ta joan dan illeko bigarren igandean ere, goizian goizik men-dira abiatu zan beste iru lagunekin. Nola jakin gure adiskide Antonek zer gerta bear zitzaien Villana de Mena gañean dagon mendian artan? Ala ere bere bizitzako ilusioa zan,

iltzekotan mendian iltzea; bein ba-ño geiagotan, arrixku aundietan ibil-tzen zala esaten ziotenean, ala zion berak: naiago det mendian nere bi-zitza ematea, bide ardiian, errietako bide erdian berebill edo auto baten azpian gelditzea baño. Menditik etxeratu oi zanean bere guraso ta anai arrebari nundik eta nola ibilli oi-zan kontatu oi-zien; zer atsegin aundia senti oi zuan bere barrenean alako tontorrera igotzen zanean. Bai, Anton mendian gora ta bera,

Jainkoak egindako edertasunak go-ratuaz, pozik ibiltzen zan.

Ta igandero bezela, egun ortan ere igo ziran mendira. Berekin zi-tuan, ditun Josu, Iñaki ta Juan Karlos adiskideak. Eguardi aldera, Villa-sana de Mena jextera zijoazen baz-kari-legea egitera. Anton atzerago gelditu zan, tontortxo batetik pasa-tuaz bera jexteko. Ta tontortxo ar-tan, eskuekin belar batzuei eldu igotzeko, ta belar ustelak izan ta gure Anton arri aundi baten gañera erori zan; golpearekin kordea gal-du ta oraindik beste eun metro be-raka joan zan. Lagunak ikusi zute-nean inguratu ziran, ta bizi zan. Bat errira jetxi zan, apaiz ta sendagille billa. Ordu erdi bat egon zan bizi-rik eta itz egiten zuala, baño beren lagun Iñaki ta Juan Karlosen eskuetan zegoala aziatu zan Jainkoaren ondora.

Antonek, etxean gurutz aundi bat zeukan, mendi tontor batean jartze-ko; baño etzuan betarik izan. Ta orain, bere gurutz ori, erori zan to-kian jarria da. Uste degu oso pozik ikusiko duala gurutz ori alako to-kian. Anton, bere kristau erlijioan zintzoa, sakramentu bidez, sarritan jardun oi zuan alkar izketan bere Jainkoarekin eta orain berarekin ar-pegiz arpegi egongo da.

Scout, taldekoa zan. Bere illeta-orduetan, inguruko scout guziak, an zeuden bere aldean. Anton, zu be-rriz ikusteko ta zurekin alkartzeko itxaropen bizia degu. Bitartean la-gun egiguzu zure aberri berri orta-tik. Ta pozik abesten degu zuk ain-beste aldiz abestu zenun scout agu-rra:

Zergatik galdu itxaropena
beriz ikusteko
ez daigun galdu itxaropena
beriz ikusteko
Baquarrik gero arte, bakarrik
agur bat
anai arreba danok alkartuko
gera.

Anton, gero arte. Ta zure guraso ta anai arrabei ere, une gogor aue-tan, gure maitasuna eskeintzen die-gu, beren naigabea arindu dedin.

Agur, gero arte, Anton. Adixkide danen izenean, eskeintzen dizu agur au

BITOR TROZENAK

MARKIÑA

—Santa Teresa dala ta, auzona ortako gazteak, zeozer egiteko balio dabela, ondo be ondo erakutsi des-

kue. Zelango jai politik atondu eus-kuezan.

Aurreko egunetik asi jakuzan ber-tako sei txistulari —euretatik dau, neskak— kale guztia euren joaldia-gaz alaituten. Auzonakoan arteko al-kartasuna ondo agertu zan berroge-ta amar inguruk izan eben txokola-te-janean. Toki guztietan bear litzak-e olango anaitasuna ta alkar ond-arteza.

Santa Teresa eguna bera, bete be-tea izan eben auzonakoak. Meza, txistulariak jo ta ke, ume jolasak, pelotariak eta abar. Dantza norgeia-gokan, Mari Karmen Zelaya ta An-jel Arrate onenak nagusietan, eta Rosa Mari Arrieta ta Felix Zenarru-zabeitia txikien artean. Idazkun (le-trero) aundi batek auxe iñon: «Go-ra Teresa Deuna. Ondo etorriak da-nak». Zorionak eta aurrera, gaz-teok! Eta ia euskerea be, dana le-trero orretan itxi barik, zeuen ar-tean be erabilten dozuen.

—Barri illun bat be izan dogu: Ainbeste ta ainbeste urtean geixorik egonda gero, gure Don Elias'en ar-reba Irene joan jaku. Zelango era-kutsi ederrekota izan dan guztiontzat bere bizitza neketsua ta ixilla. Arri-garria benetan! Ziur gagoz, betiko ta azken bako osasuna jadetsi dau-ala.

—Ill onen amabian izan eben, karmeldarren etxean, euren urtero-ko batzarra, Euskal Erriko bertsola-ri-rik geienak. Zeruko Argiak beste nonbaiten agertuko dauanez, ez do-gu emen besterik aitatuko.

—Poztu gaituan surrumurrutxo bat be eldu jaku belarrietara. Gazte mordo batek antzerkiretan bat gerte-tan diarduela edo. Ezpadiardue be, laster asteko ete diran beintzat. Ia gazteok, aurrera! Beste erri batzue-takoak baño gitxiago ez dogu zetan izan.

—Irakasientzat eta, iru eguneko Dotriña erakusketa oso jakingarriak izan dira, erderaz, «Centro Social» deritxon tokian.

—«Alpino»'ko mendigoizaleak be ez dagoz lo. Oraintsu be, Anbotora ostera bat eta Astarloara beste bat egin dabez.

—«Escuela Laboral»'ean ikasi da-benak, il onen ogeta bederatzian al-karteko bazkari bat izango dabe. Ba-tu al dozuen geienok, eta jarraitu olantxe, alkartzen eta asmo onak ataraten.

JAMAKA

GALDAKAO

ZALDIBAR'KO M.'TAR M.'RI:

Orain egun batzuk, illa onen er-di aldiian, eldu zan nire eskuetara Zaldibar'en M.'tar M. emakume az-karrak euskera garbi ta ulerkeri ede-rean idatzitako eskutitz bat, nik uztalla'n Zamalloa'tar Jon bere sor-terriera etorrera dala-ta ZERUKO ARGIA' n idatzi neban izparran go-ra-beratzaz.

Emakume zintzo asarria, da ez-tot esan gura eztaukola ziyo edo errazoirik, Jon euzkaltzalia ta bai galdakaotar jatorra zala esaten ne-balako lerro oietan; ze, «Beren, Jon'en (diraust emakume orrek), jo kabidea ez-dot uste euzkeltzale ba-tena danik Zamalloa'tar Juan'ek eta bai ta bere emazte M-Asun'ek euskeraz ondo be ondo dakie. ZO-RIONEZ, euren ama'ren magalean ikasi ebela. Euren seme-alaba kaitik, ZORITXARREZ, ezin dogu bardin esan. Zeñen erruz Zuk eus-keltzaletzat ezagutzen do z u z a n orren ardurarik ezagaitik?».

«Guraso asko daukaguz, zoritxa-rrez, malla orretaiko euzkaltzaliak eta abar. Egi andia ez-danik iñorik ezin lezake ukatu. Gurasu ardura-bagiak eta emakume arro erderaza-liak izan dira gure euzkera'ri kalte asko, bear bada geien egin dautse-nak. Batzuk ezjakia gaitik eta bes-te askok nagitasuna gaitik. Eztaki-telako norañokua dan euskerak emo-ten daukun nortasuna euskotarroi.

Lerro aiek idatzi nebazenian, ba-ña, enekian Jon'en emaztia nondi-tikua zan da, beraz euskalduna ba'-zan edo ez, eta gitxiago beren seme-alabak euskeraz ez-dakienik; beste-la, beste era baten idatziko neba-zan beratzazko izparrak,, naita adix-kide zintzoa dodan, da euskeltzalea utsune ori ba'dauko be; eta galda-kaotar jatorra.

«Nun aukitzen da jatortasun ori?» diraust emakume euskeltzale zintzo orrek. Gauza askotan, bia-rren dan euskeran azpa-da ba. Gi-zon jatorra izateko, eta beren erria'-ren, aldezkari kementsua izateko, ezta derrigor euskalduna izan biar. Nik ezagutzen dotaz bai erri ontan da Bizkaiko beste erri askotan, Bil-bao edo Enkartziaño aldiian jao ta azi diralako, edo, ama erdelduna euki dabelako euskerarik eztaitan

bat baño geiago, euskera ta eusko-tarron eskubide guztien alde gor-putzez da txindiz lan ederrik asko egiten dabezanak. Eta bai-ta ezagu-tzen dodaz, tamalez larregi, jao ta azi eta beti euskeldun bizi, orretara jao diralako, egundo kalte izuga-riak baño besterik egin eztautse-nak gure euskera ta eusko oitura guztijai.

Nik, euskotar guztiak nai nukez euskaldun izan daitezkan, baña, zer-gaitik euskaldun garen dakitela.

EXKONTZAK:

Urrilla'n 10'gn. ospatu zan ezkon-tza apain bat, aspaldizko urtiatan bertan etzan lakua, Elexalde'ko an-tziña'ko ta entzutetsu dan Ama Nes-kutsa'ren txadon zarrean auzune or-tako Sagardui'tar Jon'en alaba li-rain da argi Miren-Errose, Bengo-etxe'ko Sagardui'tar Jon-Koldobika mutil bizkorraz. Jatordu ta beste jua etorri guztiak be bertan egin ebazan: Ori dok Jon, errizalea izat-lal

Bai-ta illa orren 14'gn. ezkondu zan Basauri'ko Kepa Deuna'ren txadon, da bertako Garzia-Larrea'tar Miren-Aintzane neskatilla apaiañaz, Sagardui'tar Jon-Joseba (Juan-Jo) galdakaotar txirindulari gaztia. Txirindularitza baño zorion obia izan go al'dok, Juan-Jo, oratu dautsan lasterketa edo karrera ortan. Gure zorionik beroenak guztioi.

ERITZAK:

Urrilla'n lenengo egunetan, Jaun Goikuak beraganatu euskun Basau-ri'n, gure erritar Sagarminga'tar Ti-motea, errian guztiz ezaguna izan dan andera argia.

Bai-ta Urrilla'n 14'gn. il zan Bil-bao'n Ariznabarreta'tar Ander gal-dakaotar itxas-gizon azkarra, sasoi oneko gizona. Goiko Jauna'ren al-dameneraño ibiltaldia egin al-izan go eben Ander'ek. Sendi bi'orren artian ZERUKO ARGIA'ren irakur-le asko diranez, gure tamal-agurra asteroko onen bitartez.

«BASA-JAUN»

NAPARROA

SALDIAS

SALDIS'EN EUSKAL-BESTA

Bein ta berriz egin da aurren sari-banaketa euskeraz mintzatzen ongi dakitelakotz. Principe de Viana'ri esker, izaten ditugu euskal-jai auek, euskeraganako arreta geixeago izan dedin gure errietan. Oraingo aldiian, Saldis'ko erria aukeratua izan da.

Zer esanik ez dago Saldis'en eus-kerla utsa —eta garbia gañera— era-biltzen dela, bañan, emen ere, eus-kal-erriko beste erri askoren antze-ra, arrixku aundi bat badago, «ero-rialdi ta makalaldi» baten arrixkua, au da, erderak «sarrera» aundi bat egingo duelakoa. Ez degu erderaren etsai izan nai, izkuntz guziak aint-zakotzat eta errespetatu bear di-ralako. Bañan, bai bear degula ta eustisiko diogula euskerari Euskal-Errian, «gure izkuntz ofiziala» beze-la aitortuz. Onentzat, zer esanik ez dago. Ezin ukatua bai-da. Estadua-rena de erdera. Euskaldunena ber-riz, euskera.

Saldias. Mendi tartean galduta be-zela arkitzen zaigu erri zoragarri au, Labaien eskuiko aldetik, Eratsun ez-kerretik eta Ezkurra aurreko aldetik dituela. Ezkurra'ko ualdetxoa, bere eskubitik pasatzen zan. Irureun ta berrogei ta amar bat bizilagun ditu. Jende bizikioia da saldistarra, denak, edo geienak beintzat, nekazaritza bizi direnak. Ala ta guztiz ere, gaz-tediak, oianbideak ta artzaintza ame-riketa aldean artu bearra izaten du zoritxarrez.

Ba, aurretik egunerokoetan pro-gramak adierazi bezela, urrilla'ren zortzigarren, arratsalde, ikuste-ko politik izan ziran, ordu goxo ba-tzuek jendeari eskeñiaz. Arratsalde-ko lauak aldera eldu giñan erri or-retera eta agintariak agurtuta ondo-n, biurtu giñan elizara; eliza bete-beterik, abots batez erri guztia apaiz-arekin kantari: «Yerusalene, Jain-ko Jaunari kantuz egon... Zure Jau-nari kantu Sion...». Arriturik geldi-tu giñan Saldis'en nola abesten dan entzun-ta. ¡Nolako edertasuna!

Gero, ondoren, bildu giñan erriko plazan, malla bederatz eun ta ogei ta zortzigarren egindako errebo-te ederrean. Dena gerturik zegoen. Bertantxe antolatuturik ta apaindurik zegoen «kioskoa», oso esan-nai aundikoa zan, nai badezute, agitz xe-lbrea... Arrek etzune asmakizunik etzan. Aintziñako ta errikoitasun

aundiko tresnekin egindako kios-koa: aizkorak-igitiak-tailluak-aitzur-rak-lur itzultzeko burni batzuek (laiak) - altxasagardiak - eskalapuñak - taloburniak - artamantenuk (auek burnizkoa) - danboliñak - goleak eta beste gogoan ez dauzkadan tresna batzuekin egindakoa.

«Agur Jaunak» abestuz eta Sal-dis'ko Erretor langille dan don To-mas Otxandorena jaunak itzalditxo sutsu ta mamitsu baten bidez, esan zuen argi ta garbi zer zan euskal-jai arren esan naia ta nolakoak ziran Diputazioko Principe de Viana'ren ardura ta laguntzak euskera zabal-tzeko ta zaitzeko. Don Tomas Otxan-dorenak, irakasle ta maixu aundi bat izan bear du. Ba-dauka «abesla-ri talde» bat oso ongi abesten due-na. «Aurren ingurutxo», «elurra te-latuan», «boga-boga», «nere aita-k amari gona gorria ekarri...», eta one-lako kantu politik abestu zituzten. Txalagarriak denak bañan, guziz, onako lau bertso auek, aurak ta guratsoak jakin bear litzutekenak. Entzun:

— 1 —

Aurak ikas zalue
euskeraz mintzatzen
ongi pelotan eta
oneski dantzatzen.

— 2 —

Gure kantu zarrak
kontserba ditagun
aire palitagorik
ez da sortu iñun.

— 3 —

Ez aztu bein ere
sorterri ederra
agen mendiak eta
itxaso bazterra.

— 4 —

Airekun txikitun
airekun laire
airekun txikitun
airekun laire (bis).

Gero, ekin izoten bertsotan, Aro-tzamena ta Lasartek, Izeta jauna zu-telarik gai emalle. Txalo ugarik ar-tu zituzten. Bertso-egarri gelditu zan oraindik jendea. Pello Kirten'ek ere artu zuen parte, parre, irri nai-koa egiñaraziaz bere txiste ta kitar-jotzearekin. Bereala, aurrei egin zi-tzaian sari-banaketa. Berrogei ta amaika nexka-muttiko ziran diplo-mak, Aurrezti Kutxako (Kaja Aho-rras'ko) kartillak berrogeira duro-kin eta gozoak eman zaizkienak.

Azkenik, «zortziko-dantza», soka-dantza, fandango ta purru-salda'kin, ekinaldi berezi bat egin zuten. Ezin aspertuz ta agurtuz bezela, eman zi-tzaion bukaera jaiari. Uste degu oroitzapen eder bat izan duela jendeak Saldis'ko euskal-bestagatik. Eskerrak ta zorionak ematen dizkiogu don Pedro Diez Ultzurrun ta don Anjel Irigarai jauneri, ainbeste ar-re-ta artzen dutelakotz eta gauza bera Principe de Viana'ko gañerako gu-zieri. Agur! Ta zorion.

GORTARI ta UGARTE'tar YON

MALDA - ERREKA

AGUR, MENDAUR

Eta, bai. Agur, Mendaaur! Agur, Joxe Mari! Umezurtz bezela utzi Malda-Erreka alde auetan. Maite zindugun. Bañan, bai zuk ere gu. Urte mordoxxa bat egin dezu Na-par-mendi alde auetan.

Ongi aitortu dezu «joatea, pixka bat iltzea dela». Dena il gabe geldi-tuko naiz. Ezin naiz aldegin dena... Zu, irakasle (maixu) ona. Zu, idazle bikaña. Zu, lege-gizon zintzoa. Zu, napartar ta euskaltzale leiala. Zu... gu-tzaz aztu? Ez degu orixe uste. Gogoz gurekin izango zera. Gure

(8'garren errialdean jarraitzen du)

Zeruko Argia

Zuzendaria:
JOSE IGNAZIO GABILONDO PUJOL

Naparroko-Kantauriko ta Ara-goiko Kaputxinoak argitaratua
(Carlos III, 22. Pamplona)

DONOSTIA'n:

Oquendo, 22: Telf. 26666

ARPIDE-SARIA:

Urtokoa ... 190 pta.
Atzerrian ... 265

Aldez artu nai bada, galdetu.

Gure asmoen berri GIZATASUNA

Ezta denbora asko Andre Maurois'ek au ziola: «Ni oiñezko gudarien sarjento izan nintzan. Nere menpeko gizonei, artzera zijoazen lana, urrango eraso zertarako zan adierazten etziotenean, beren egitekoa, federik eta gatzik gabe artzen zuten. Noizbait, egiteko aundi baten tarteko zirala, konturatzen ba-ziran, ostera, biotz eta gogo jokatzen zuten.

Langille bakoitzak, lantegi bakoitzean, zer gertatzen dan eta zertarako diran bere alegiñak, nolabait jakin egin bear du, biotzez eta gogoz bere lana ar dezan. Laneko goraberak, bere lantegiaren arro-aldia, naiz beraaldia zergatik diran, kanpoko lantegien lanak jartzen dizkien oztopoak, eta zein geiagoka ta abar jakiten ba-du, bere burua lan artan lotuko du ta bere lantegiaren gora-aldia, bere esku-lanen garaipena bezela ikusiko du.

Ori egin al-diteke? Jakiña, ba, egin ditekela. Ta orrela jokatzen dute Suezia'n, Ipar Ameriketara eta, agian, Errusia'n ere; ta etekin eta ondoren ederrakin gaiñera. Nolatan, gero?... Itzaldi, pelikula, kartel, argigarri ta lantegietako ikusaldiek. Lan-sail bat ortarako jarria dago: «agirik artu-emanen sailla», alegia. Onek du bere gain, lantegi barruko giza-artu-emanen berri jakitea. Onek konpreni-arazten die langilleei, nola bere lantegiaren gora-aldi ta bera-aldiak bere bizibideari mesede edo kalte egiten dion. Gaurko mundu onetan, antxiñako «komertzioaren ixillekoak» izenez ezagutzen zan jokaera, modatik pasatuta dago ta kaltegarri sortzen da gaiñera. Elkartearen irabaziak langilleari izkutatzen zaizkionean, onek, diran baiño aundiagoak dirala uste du, nagusiaren irabaziak. Guziaz agiri ta garbi jartzen danean, bai langille ta bai nagusiak, pozikago lan egiten dute.

ZERUKO ARGIA'ren kontuak ere, ateak zabalduta jakin-arazi nai genituzke. Gure asmo ta ametsak agirian agertu nai ditugu. Gure asterokoa, «guzien asteroko» egin nai genduke. Oraintxe aste gutxi dala, gure aurtengo ta urrango urteko egin-asmoak zerbait jakin-arazi genizkizuen. Udaldia, noski, aula izan oi-da itxura batera. Gure anuntzioak bide zirala, marmarra ta mai-xiaketa izan ba-da, besterik eziñean artu bear izan ditugu ugariago. Gure gastuak gora jotzen dute, ta iragarkiak dakarkigun irabazia bizi ta irauteko bearrekoa genduan.

Gaiñera gure gain erori dan diru-kinka onek, berri-papelen bizitzan ere, gogor erasan du, ta gure inprentak lana, asko garestitu zaigu. Ortik dator, egunkari ta aldizkarietako ainbeste anuntzioaren premia. Ortik bizi baitira, ta orrek iraun-arazten bai-die.

Gure arpidedunak bikotzen ba-ditugu, gure diru-kontua bide zabaletan sartuko da, noski. Ta onela eutsi al izango genieke obeto, anuntzioak gutxitzen diran neguko aldiari. Ta bide batez, gure lanak eta idaz-mailla, goraka joango litzake.

Ikusi dezuen bezela, beste lau sail sortu dira gure asterokoan. Joan goazela, gauzak geroago ta gustagarriagoak egingo zaizkitzuelakoan gaude. Beste sail geienak ere, obetzekotan dauzkagu, ta bideak urratzen ditugun neurrian, jakingo dezue guzien berri.

Batezere, aztarketa nagusi ta zabala egin nai degu, datorren urteko lana prestatzeko. Bide ta gai berriak, alkarren parez-pare gertzen asiko dira. Azterpen nagusi orrez gain, beste asmo ta ametsak ere, azkure-dantzan dabilzkgu muiñetan. Auek eta aiek, alkarren osabide izango dira. Asko luzatu gabe, guzien berri eman al izango degulakoan gera.

Orrela zuekin artu-eman estuetan jarrai nai degu, alkarren berri dakigula ta ZERUKO ARGIA'ren arpidetak geitzen lagun dezaiguzuen. Ta orretan bezela, beste egiñal eta esku arteko lanbide guzietan. Bakoitzak, gure alegiñen frutua, bere alegiñen frutu bezela maite dezan. ZERUKO ARGIA aurre-ateratzea, etxeko lana degu euskaldun guziok.

ESKUTITZAK

Aspaldiko adixkide bati:

Israel kapitalismoaren umea ta serbitzaria dala esan zenidan gure azkeneko estabaidan. Areago, gaurko munduan israeldarrak kapitalismoaren eragille ta kapitaniak izan oi dirala entzun dizut batzuetan.

Nola ukatu arrazoi pixka bat dezula?

Nik, berriz, beste arpegitik ikusten det auzia.

Neretazko Israel erria beste erri guztientzako eredu izan ditekela, bere organizaziño ta arduragatik.

Ni enaiz semitazale. Ezta ere semitakontrakoa, iñolaz ere. Istoriaren erakusketak ikasi nairik nauzu beti, orde.

Israel Estaduak, ain txikia izan arren, beste erri andiagoak ta indartsuagoak zearo atzean utzi ditu azkeneko urtetan. Ikusgarria da erri onek egindako lana.

Ontan kulturaren sailleaz mintzatzen naiz. Politikari buruz alako zerbait esan genezake.

Euskal kulturaren aldeko eginkizun andia degu, benetan, baita zer edo zer egiten ari gera ere, aspalditxo ontan. Bañan, esan zaidazu arren, lan ori nola egiten degu? Zure erantzuna, nerea bezela, au izan bear da: geienetan erdipurdi ta erdizka. Lotsagarria da au esatea, bañan egia au da.

Gauza bat ikusten det argi ta garbi. Norbaitek, euskal kultura lanetan ibilli ta, bere lana erdi-bana egitea, pekatu astuna dala.

Andia edo txikia ezer egiten degun ezkerre, ondo jokatu bear degu, israeldarrak jokatu duten bezelaxe.

Baldin liburu bat argitaratzen badegu, bere sail ta mailleean, erderazkoak baiño ohea izan bear du: Ikastola bat eratzen badegu, ikastolarik onena izan bear, bertan aurrei ematen diran irakaskintzak, beste eskoletan ematen direnak baiño, gaurkoagoak ta beteagoak diralak. Eta astekari bat sortzen badegu, astekaririk ederrena izan bear du, euskeraren aldetik ez ezik, baita bere mami ta gaurkotasunagatik ere.

Ortarako nola jokatu bear degu? Israeldarrak izan ditugu maixu, naiz izkuntza eginkizunean, naiz zienzi berrietako lantzean.

Ezagutzen zaitut eta bat etorriko zerala ontaz, espero det.

Utzi dezagun, beraz, alde batera, gure lengo eztabaida, israeldarrak kapitalisten morroiak diranik. Dana dala, aiengandik ikasteko asko bait-degu euskaldunok.

Aiek bezela, fiñ egiten saiatu bear degu gure euskal kultura lanetan.

Berriz ere noiz elkar ikusiko degun eztaikit, ezta ikusterik izango degun jakin eztaikit ere. Agur, adixkidea, ikusi edo ez-ikusi arte. Ariyol

Hospitalera —Probintziko Hospitalera— sarri xamar joan bearra izaten det. Nere odolaren loditasuna nola ote dabillen zatzada pranko artu ditut eta aurrera ere artu bearrean izango naiz. Ez bait zait iñundik ere komeni odola loditzea.

Baño joan daneko batian beste egin bear bat nuan an goian. Kapellauari, don Luis Ortigosa jaun agurgarriyari bixita zor nion. Irrixtada txar batek ondoren oso txarrak ekarri dizkio nere lagun on Don Luis-i.

Igande goiz bat zan. Kapellauaren gelan nengoala, inguruko baserritar bat eta bere semea etorri zitzaizkion bizitatzera. Agurtu egin nai zuten. Igandeko meza ondoren zan. Baserritarrek berrogeita amarretik irurogei urte bitartekoa zirudin. Mutilla berriz gaztea oso. Sol-daruzka boluntario bezela egiten ari zala esan zuan oker ez ba nabil.

Arrituta gelditu nintzan aita-seme aien gizatasunaz. Aiek biak oian zegoan kapellau jaunari egin zioten diosalaz.

¡Ura zan gizatasun! ¡Ura zan edukazio! Gizabidea bene-benetakoa.

Merezi zuan ikustea diosal arek. Makiñabat kaletarrentzat erakusbide ederra izango zan benetan. Nere ama gogoratu zidaten biziro.

Bai. Nere ama. Nere ama baserriko alaba zan. Ezkioko Santa Luzi ballerakoa. Ezkioka parrokiara bataytua. Miranda baserrian edo Anduagan jayoa. Ez daukat ziurtasun osorik bietako zein baserritan jaioa zan, baño uste det, kasi seguru, Mirandako alaba zala.

Orain dala illabete batzuk Santa Luzitik pasatzian Anduaga baserria pareta utsez ikusi nuan, iya zearo dana botata. Pena aundiya eman ziran.

Baño oek danak pamilya ixtoriak dira. Denak jakin bear genituzke zeatz gure pamilyako berri gluztiak. Berri oek jakiteak bizitzan asko lagunduko giñuzke.

Baiño auxa esan nai nuke batez ere une onetan. Baserritarra izan arren nere amaren edukazioa eta barren-barreneraño ezarri zigun gizabidetasuna, zuzentasuna.

Makiña bat jende klasekin tratatu zuan emakume arek, baño oso gutxi irabaziko zioten jendearekiko begirunean. Perez Galdos idazleak beretzaz itz egiten du liburu batean. Bere izenik ez du esaten baño nik ederki oso, batere dudarik gabe, igartzen diot nere amatzaz ari dala. Bere serbizialtasuna oso goratzen du pasaizu batean.

Gaur egunean makiña bat keja entzuten zaio jendea-ri gaztearen joeraz. Gauza bat esan bearra dago gai onetzaz.

Edukazioa, gizatasuna ez dala erakusten, ez eta ere ikasten, kolejoetan eta eskoletan, baizik pamilyetan. Pamilyan bakar bakarrik.

Gaur gauzak dauden eraz, eskola eta kolejoetan edukazioa erakusteko betarik ez daukate.

Gizatasun erakusbidea pamilya arazo oso-oso da. Hospitaleko kapellaua bixitatzera joan zan soldadu gazte ura bere aitaren gizabide berdin-berdiñean dija.

Edozein gela edo saloyetan dala, ez du mutil arek paper txarrik beñiere egingo. Ez da iñun ere parregari agertuko. Nagusitasuna dauka.

Nun nai dala, ikusten duten eredu izango da beti. Badu onek gaur-egunean askok uzten duten baiño mami geyago... Pentzazeko gaya da.

JOSE DE ARTECHE

EUSKALERRIKO ERDAL NOBELAK DIRALA-TA...

Ots eundia egin dau, gure artean beintzat, asken aldi ontan argitaratu dan erdal nobela «Los Barroeta»k. Baita goraldau da, euskal aldizkarietan eurentan be, beste erdal nobela au: «Kapero y los dos». Ez dot ira-

kurri ez bata ez bestea oraindikan, euskerazko nobela on asko daukade irakurri barik-eta... Ezin neinke, ba, nobela orreitzaz ezer idatzi.

Baña, nobela orreik dirala-ta, esan eta idatzi diran gauz batzuk neugan sortu dituezan pentsakizunak idatzi nai neunkez.

Aralñegun erderaz entzun neutsan euskaldun jakintsu bati: «Los Barroeta es la primera novela vasca». Arrituta gelditu nintzan jakintsu orren auzardikeri ezjakinagaz. Alan be, errasoi billa ari nintzan: «Orainarte idatzi diran euskal nobelak, nobela-izena euki arren, ez ete dira, ba, eldu nobela-izanara, jakintsu orren ustez?... pentsatu neban lenengoz. Baña euskal nobela batzuk etorri jatazan burura; eta neurekautan niñon: «Ez, ezin leike orregaitik izan».

Jakintsu orrentzat euskeraz idatzitako nobelak ez ete dira euskal nobelak?; eta euskal nobela izateko, euskal gaiak eta euskaltasuna erderazko nobelatan azaldu bear ete da? pentsatu neban gero; baña gogoratu nintzan Pio Baroja eta beste askoren nobelakin; eta ori ezin leikela izan konturatu nintzan.

Ez nikien nora jo. Jakintsu barik, ezjakintsu da ori, ebatzi neban asarre.

Gaur bertan euskeraz irakurri dot «Kapero y los dos» nobelari buruz: «Kanpoko irakurlearen gogapenik gabe idazten dute gure gaurko eskritoreak»... «Gure idazleak kanpoari bizkarra eman eta gu-guretzat ari zaizki»u idazten».

Ez dakit zer ulertu. Euskaldunak ete dira idazle orrentzat kanpoko

irakurleak? Ze, euskaldunei euskeraz idatzi bear jake eta ez erderaz, nik uste.

«Guretzat» idazten badabe erderaz, «gu» nortzuk ete dira. Nik (eta ni lez beste euskaldun askok) «guretzat» euskeraz idaztea nai dogu; eta euskaldun danok gai orreik euskeraz idatzirik eukitea bear dogu.

«Gu», nortzuk ete dira ba? Gaztelaraz odatzita dagon ezkerre, gaztelarrak ete dira? Ez dot uste. Ego-Euskalerrian bizi arren, izkuntza galdu daben euskaldunak ete dira? Benetan, oneik be, janaria bear dabe euskaldun beartsuak diralako. Eurentzat erderaz idaztea ondo ikusten dot, euskaldunen izkuntza ikasteko egiazko asmoa dauken artean. Baña, euskera ikasteko asmoa ez dauken euskalerrikoak, iñoiz euskaldunak izan badira be, euskaltasuna itzi, Euskalerria traizionatu eta erdaldundu egin dira. Onei, ha, erdaldunak emongo dautse jakintza; ez guk; geuretzako egitea be, aski dogu gaur guk-eta.

Euskal mintzaíra ikasteko egiazko asmoa dauken euzkadianoakin Euskalerrian jalo edo bizi diranak alkartu geintezke, Euskalerri bat (ofiarrietan beintzat) egiten gabiliz arlo ontan-eta. Baña euskal izkuntza ikastea eta euskerazko kultura indartzea nai ez dabenakin ezin gintzake konpondu, Euskalerriaren alde dabilte-la ba-diño be. Oneik egin nai daben Euskalerria erdelduna dalako eta euskaldunak Euskalerri euskalduna bear dogu. Eta eurek erdelduna egin nai badabe, egin deiela gurgandik aparte.

JULEN KALZADA

Kristau langillen jo-muga

Gizakia, ugaritzen eta zabaltzen ari da eta zabaltze orren jo-mugara begiak irikitzen ba-ditugu, gero ta premia-koagooa ikusten degu sozial-elkartze baten bearrian arkitzen gerala.

Onetara bultzatzen du ere, gaurko aurrerapenak eta makinismoak. Makinismoa eta aurrerapena gizaknak bizitz obeago bat izan dezan sortunak dira, eta ez gera gu bere kontra mintzatuko, baizik bere alde, txit bearrezko duelako gizakiak.

Aurrerapenak itxaropenez betetzen gaitu bizitzan, eta sentimen alai onen egoetan garamazki ludian zear ugariturik eta barriaturik.

Baiñan aurrerapena betirotik da bi ertz-zorrozdun ezpata. Izan ere aurrerapena nagusi edo dirudunen onerako bakarrik gerta bai-liteke, lan egiten duten guzien onerako izan bearrian.

Onetxek ekarri izandu gaitu beti-betirotik langilleon arteko alkartasunera. Ontan, euskaldunok izan degu ixpillu eder eta garbia gure antziñako kofradietan.

Gaur, ezpataren arrixku au menderatu naiak elkartze zabalagoak eskatzen dizkigu. Beso luzeak dituzten elkartzeak, mota guzietako langilleak eta geren buruaren jabe bizi nai degun langilleak xorta batean besarkatu dezagun alkar. Elkartze oni, gaur, sindikatoa deitzen diogu.

Alkartasuna indarra da; gizon alkartua, bi bider gizon. Ezin baidezake txotx soil bat zatitzen duen ezpatak ain errexki zatitu enbor lodi bat osatzen duen xotx-xorta! Gizon soilla, sindikatoan alkartuta enbor sendoa biurtzen da.

Munduak aspaldidanik ikusi du auxe. Bai guk ere, euskaldunok. Gaur-egun, bizi eta aurrera atera nai duen edozein estaduk, sozialki aurreratua bear du izan. Eta aurrera dikatoak bere inguruan 800.000 landi-joan bati, bultzada damaioken indarrik bereziena sindikatoa da.

Beljika degu, ain zuzen, gai ontan ixpillu. Toki gutxietan bizi da langillea emen bezin ondo. Kristau singille biltzen dituzte; sozialistak ere 600.000'tik gora. Bi indar auetan biltzen da belgatar langillea, estadiari bere neurriak artuaz eta bultzatuaz. Izan ere kristau sindikatoak berak, bakarrik, sei-zortzi-bat illabetetan zer janaz bere langilleak euki bai-lezazke, enpresarik aberatsenak eta Estadoak berak era illa-bete bitan iraun ezin izango lutekenian. Eta sarri, bi sindikato auek alkarrekin elkartzen dira zer-nairako, bata bestia bezin aurreratua bada, diferentziak gabe.

Giro auxe nabaitzen da nabarmen. Jeneraliki, eraneugo marxismo dogmatiko itxi ark «buelako billetea» artu zuan, batezere esperientzi egin-dako laterrietan, egia ba-da ere orain sortu diran erri askatu zenbaitetan asieran ortik jo-dutela.

Baiñan ez da egi txikiagoa sozial-kristautasuna, munduan zear zabal-

tzen ari dala. Oraintxe arte Europa'ko muga ertzetan baturik zegoan CISC (Confederación Internacional de Sindicatos Cristianos) egun, bost kontinentetan zabaldua dago lurbi-ra osoak mugatzen duelarik.

Aixtin izanak dira, egunerokotan irakurri degunez, Ego-Amerika'ko kristau-langilleak, Naaspero jauna buru dutela, Paulo VI'garrenen aurrean, kristau-erreboluzioa aotan dutelarik.

CISC'etik atera da ere Van Standaelt jaun argi eta atsegiña, azken Konzilioan sozial gauzetan gidalari era erakusle bezela, Sozial-Enzikli-

ketan bere jakintz eta esperientzia emanaz.

Emengo langilleok, kristau langilleok, inziientzoetan baiño burrukan zailduagoak, pozik arkitzen gero linea orretan. Beti izan gaituzute zale modako itzari baiño eginkizun itzari segitzen. Populu itxuak orixe baidu txarrena: demagogoei jarraitzea. Eta sozialki egia azken jo-mugan dago. Zalapartarien itza pot eginda gelditzen da bidean jarri bezin aguro Langilleen jo-muga ez bai-da bakarrik gaurko patata, baizik bere eta bere semeentzat etorkizunean dauden egun mordoak.

«UXOLA»

Mezerdikoa euskera z

"Auxa bai meza! Olakorik ez degu sekula entzun. Orain poza emango du mezatara etortzeak".

Olako esanak entzun nituan elizpean, mezerdiko otoitzak euskera utsez lenbiziko aldiz esan genituenean. Erria pozarren zegoen. Etorri ere sekula iñori bururatu etzaion zerbait etorri zaigu: mezaren zatirik gurenen eta itzalgarriena erri-izkuntza sarkorrez ete biotz-ukigarria entzun eta txastatu al izatea. Amar urte lenago nork iragarriko zukean?

Guziak etzioten, ez, olako abegi onik egin. "Orain ere meza luzatu egin zigutek" musinka esaten entzun nion gizon bateri. Jakiñal Apaizak ixilik beretzat esan edo ozengi ta erriak ulertzeko eran esan, badago alde-rik. Zenbaitentzat berdin litzake euskera z naiz latinez naiz txiñoz esan. Meza lenbailen bukatu dedilla. Auxa bakarrik dute elburutzat. Beste gizon bat txundituta ikusi nuen, mezaren sagarako santuen artean bere etreko zenbaiten izenak aitatu zirala ta.

Mezerdikoaren euskeratzea bikainki egiña degula edonork aitortuko du. "Arrigarrikoko lana ori egin dutenak", dio Artetxe jaunak "Zeruko Argian". Gaztelarazkoa ta prantzezezkoa baño obeto tajutua omen dago, idazle berorren iritziz. Agi denez, ez da izan presaka ta ala-ola burututako lana. Alderdi guziak arduraz aztertuta gero baizik. Alegiñaren alegiñez borobildua datorkigun lana. Gogo-gogoz eta arreta bizi ta aundiz lortutako emaitz bikaña. Olakoxe garrantzia dauka, euki ere, mezerdiko zatiak. Pozgarria euskaldun guzientzat. Ta eskerrik gartsuenak ematekoa ontan aritu izan diran guziei.

Ala ere, badira zenbait xeetasun guzien on-iritzia iritxiko ez dutenak. Oietako bat da sagara erdiko itzen "bait"ori. "Au nere Gorputza bait-da" itzuli zuten. Oremen entzundakoa. Beste era ontara obeki legokeala. "Au nere Gorputza da-ta". Jaiotzez Lizarza'koa dan apaiz bati entzun nion lenengo aldiz. Baño, Lizarza aldean ez al da erabiltzen "bait" ori?, galdegina nion. Bai zera! An "ta" erabiltzen da olakoetan. Gipuzkoa guziari begirata, "Au nere Gorputza da-ta" errezago, errikoia go ta ulergarriago izango genukeala dirudi. Bestalde, "bait" orren loturazko esan-naia erriak jasoko ote du? Askok onela ulertu lezateke: "Au nere Gorputza BAI da" (Este mi Cuerpo SI es). Aurreko itzaekiko lotura illunean gelditzen dalarik. Bañan euskeratzaileak orrela itzultzea erabaki zuten ezkerre, beren arrazoiak izango zituzten.

Zenbait esakuntza euskera jatorragoz ipiñi zitezkean. Esate baterako asierakoa: "Zuri, beraz, Aita guztiz on orri..." "Ta ola beste zenbait lekutan.

Bañan batere atsegin etzaidana, auxa dezu: bear ez diran tokietan ain-beste alperreko arrats edo "coma" ipiñi izana. Zergatik orrenbeste "coma" Orainarteko itzulpenetan ere olako akatsak erruz arki ditzakegu. Ta irakurkera egokia lortzeko oztupo ditugu.

Mezerdioari gogozkiolarik, gramatika-ikur ori ainbeste tokitan oker erabillita dago. Ona adibide batzuk. Sagara-itzak baño lenxeago: "Bere esku santuetan, ogia artu..." "Orra bidegabek esakun berari dagozkion itzak zatituta gelditu. Sagara-itzak onela datoz: "Au, nere Gorputza bait-da". "Au, nere Odolaren kaliza bait-da..." "Ez dakit nungo idazkera-legeak agintzen duen or "coma" ipintzeko. Itz auetan ere berdin: "Zure Aingeru santuak eraman ditzala, Zeruko aldarera..." "Zer dala-ta "coma" ori? Berdintsu beste zenbait esakunetan. Bat edo beste bakarrik izan baltz, bañan orrenbeste...

PEILLO ELIZALDEKO

Ateismo berria

Askok diote mundua orain arte erlijioaren mendean beti bizi izan dala, jainko bakar edo asko aitortuaz, bere miñ eta bearretan otoitz egiñaz.

Gizonaren kondaira azaletik iriki eta laister konturatuko giñeke ori ez dala egia, egi osoa ez beintzat.

Argiak itzala bere onduan bezela, erlijioak beti, antziñatik onutz, ateismoa berekin gertu dabilki.

Bere jarraileak asko ote ziran edo gutxi, ateismo itzal ura zabal edo laburra zan, ori beste gauza bat da.

Europatarren zibilizazioak iru bat mila urte gertu ditu.

Grezi eta Erroma zarra dirade bere aurzaroko seaska. Bi erri aundi eta jakintsu aiek erlijioaren itzal epelean bizi arren, bere barruan sortu zan ateismo bat.

Ejemplo bat nai dezu? Orra emen. Gizaldi bat, Jesukristo jaio baño len, Lukrezio Caro deritzaion olerkari bat izan zan, erromatarra, bere «De Rerum natura» liburuan ateismoa erakutsi zuena.

Olerkari orren berri guk bezin ondo dakite komunistak. Bera la-gun ontzat daukate.

Baño geroztik ere bai.

XVI eta XVII garren gizaldietan, jakintsu usteko ateoak ez uste zirala bat edo beste bakarrik, ugari eta palastaka baizik.

Baño, alaz guztiz ere, erlijioak garai artan indar aundia zuan berekin, oitura eta legeak berak jarriak bai ziran.

Beragatik, orduko denboretan, Pascal jakintsuak zuzen zion, bere Pentsamentuetan: «Jainko-ukatzallea izateko, kemen eta indar zen-bait bear zala». Noski bada.

Batetik, zer esana aurka zegoen eta bestetik berriz «inkisizioa» oraindik bizi zan, orrelako gendillajeak izutuaz.

ATEISMO BERRIAREN ARPEGIA

Gaur gauzak erabat aldatu dira.

Gaurko ateismoak zer ikusi eta artu-eman txikia du ordukoarekin. Nere iritxiz, gaur-gaurko ateismo onek ba ditu iru alderdi berezi be-reziak.

Egun edo urte bat izentatze arren, nik esango nuke gure ateismoa, gazte, indartsu eta berritua, Karlos Marx bitarteko dala, giza-artean zabalzen asi dala.

Ene ¡Kristau begiak izu eta bildur dira! Ateismo ori-gañera beste eratako ateismo asko-mundu guztian, koipea bezela, iñork indar egin gabe, bebasa, munduaren jabe osoa egin naiean, aurrera dijoa.

Ez gaitzelara arritu. Garai bat elduko da bear bada-gure begiak or-durako itzalita egongo dira-mundu ontan geienak ateoak izango di-rana, askok eta askok uste dutenez.

Gauza bildurgarria da dotriña edo ikasbide bat «moda» biurtzea. Bada, oritxe ber-bera gaurko ateismoarekin gertatzen da, ikusten denez.

Gure Euskal-erri maitean ere, zalaparta aundiak dabiliz, gai on-tan, nik igarri diotenez.

Nik neronek —¡miñ aundia det esateko!— mutil eta neska ezagu-tzen ditut, —kristau famili eta katoliko—, ikastetxetako mutil nes-kak—, erlijioa bastarreen utzi dutenak.

Eleizak artalde barruko ardiak ondo zaintzen ditu, baño oiengana ez dijoa iñortxo ere.

Itz gutxitan bada, bukatu dezagun lenengo alderdiari dagokiona esanez ateismoa, «moda» baten atzera, sartutzen asi dala, batez ere, zerbait ikasi duten gazte artean.

Baño beste bigarren alderdi berezi bat badu dotriña onek. Bera, galdera-erantzun baten bidez, azaldu nai nuke.

¿Nun jaio ote da ateismo berri au?

Itz bakar bat erantzunez. European.

Orain arte, kontu polit eta epel ugari aditu ditugu, alegia, Europa Ebanjelioaren esnekin jaio eta azia izan dala, ta abar.

Europa zer dan zeñek esan!

Munduko aingeru eta etsaiak, dotriña oker eta zuzenak, danak Europa dute sor-leku.

Ateismoa ere European jaioa da eta Europatik asi da zabaldu nai-ean erbesteko lurraldetara.

Azkenez, ez pentsatu, irakurle, ateismo berri au, Jesukristoren jaiotza eguna bezela, aingeru kanta eta pake artean sortu danik.

Jaio zan egunetik, arpegi belz eta zear begiratua duala nioke teismoak, XX'garren gizaldian.

Kristau-Jaungoikaren aurka eta bera burrukatu, zapaldu naiean sortu da, gudariz jantzia.

Guda aundi eta izugarri bat bidean da.

Daniel Igarlearen itzez, aingeru edo gogo-uts guda bildurgarri bat jokatuko da ez zeruan, lur ontan baizik.

Nolas bukatu ote da guda ori? Zeñek irabatzita? Benetan, bai, aingeru guda.

LASA'TAR JOXE. APAIZA

GURELESA

GIPUZKOA'KO TA NAPARROA'KO ESNE ONENAKIN GERTUTAKO ESNEKIAK: ESNE PASTERIZATUA, ESNE SOILLA, ESNE-AUTSA, ESNE-GAÑA, GURINA TA ABAR. - EGUNDO EGUNEAN, LURBIRA OSOKO ERRI AURRERATU GUZIETAN, ONELAKO ESNE TA ESNEKIAK BAKARRIK ERABILTZEN DIRA

GURELESA

ERLOJU TA BITXITEGIA

Eduardo Chopeitia

Getaria, 10 Urrut. 17751 Etxekoa 22700

DONOSTIA

HERRIAK ETA GIZONAK

Yemen'eko buru-austeak

Yemen izan da azkeneko urteetan buru-austerik aundienetakoa. Bere ejerzitua, neurri aundi batean, antxe usteldu da. Laguntzaille bezela azaldu zen ulderdi aietan ejerzitu au, baiñan, bere asmoen kontra, bertako

Emir delakoa kendu ta errepublika jaso zuten. Erregezaleak ez zuten etsi ta bereala sortu zen burruka, etxegeerla, erregezaleak batetik eta errepublikazaleak bestetik. Arabia-rrak bitan banatuak daudenez bu-

tadu auek, era ortara, gerla beroa egiten auten bitartekoen artean.

Mundu guztian gertatzen den aldre besean agintten zeuden errepublikazale aurreratuak ziran legea eta gerrillan arkitzen ziran erregezaleak, konserbadoreak. Yemen'en uriburuan, eta Yemen gehianean, errepublikazaleak ziran agintari. Ala ere ez zuten behar aiña indarririk erregezaleak menderatzeko eta adiskidetasunaren izenean Egipto'ri egin zioten dei. Erregezaleak berriz Saudi Arabia'ri.

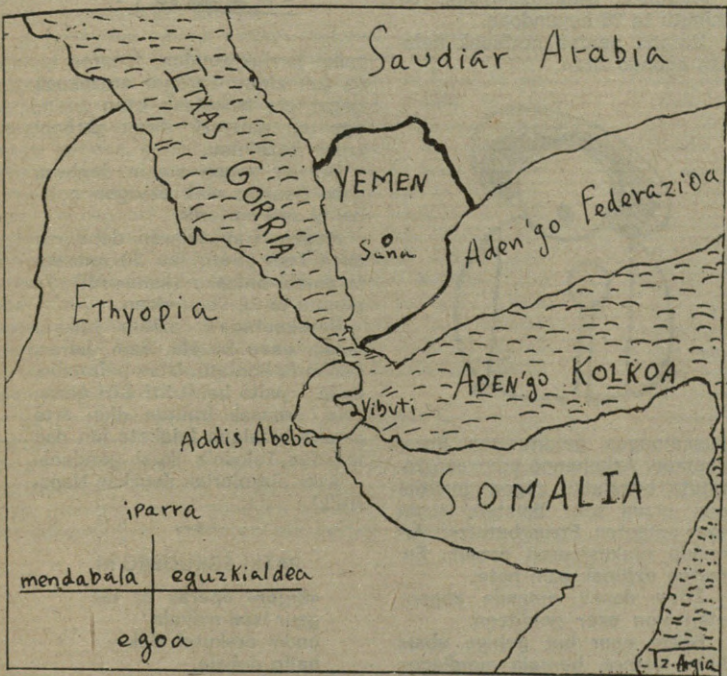
Nasser 50.000 soldadu Yemen'en izatera iritxi zen. Soldadu oien laguntzarik gabe errepublika itzko zen. Egipto, ordea, Yemen'eko bizitzan gero ta zer-ikusit aundiagoa izatera iritxi zen. Eta, Herri guztiak bere askatasunaren maitaleak diranez, zenbait yemenitar errepublikazaleak Egipto'rekin asarretze- ra iritxi ziran eta atzerriko bidea artu behar izan zuten.

Bestetik erregezale eta errepublikazale batzuek elkar-izketak izan zituzten Yemen'eko auziak bertakoen artean erabakiak izan zitezen eta batasuneko gobernu bat osatu ondorenean elezio batzuek prestatzeko. Ez zen posible izan, ordea, asmo auek aurrera ematea.

Egipto aspalditik andik ateratzeko desiretzen zegoen. Ezin zezakien ordea, ori egin lotsa galdu gabe ta errepublikazaleak laguntzarik gabe utzi gabe. Bitartean bere ejerzitua usteltzen jarraitzen zuen eta dirua urtzen.

Lehenago ere Saudira Araba'rekin tratua egin zuen Yemen'en pakea eguneratzeko, baiñan ez zen itzeta- tik pasa asmo ori. Oraingo ontan, ordea, juduekin izandako gerlaren ondorenean, Jarthun'en egindako bil- lerran benetako tratu batera iritxi dirala dirudi. Egipto'ko soldaduak Yemen'etik ateratzen asiak dira. Konponduko ote dira onekin berta- ko burruka ta etsaigoak? Geroak eman beharko du erantzuna.

TOMAS LEIARISTI

zenbaitentzat, menderatzaille biurtu zen.

Kontua ezaguna da. Erresuma bat, emiratua, oraindikan Erdiko Arcan bizi zana. mendea, berria, mizeri gordiñenean, justizirik eza aundie- nean. Egun batean erreboluzioa.

rruka ori laister esko eldu zen Ye- men'eko lur legorretara. Garai aie- tan arabiarren artean uurrerazaleak Egipto'ren itzalean babestu ziran eta konserbadoreak berriz Saudi Arabia'n. Arabiarren arteko buru- zagitza bereganatu nahi zuten bi es-

nazio-arteko-unea

Absolutugintza

RIKARDO ARREGI

Modan dauden itzak kontuan izan beharrekoak dira, Itz olek politikare- kin eta gizartearekin ikustekorik badute gehiago noski. Ori da absolutu- gintza itzarein gertatzen dana.

Ikonoklastak omen gera. Ta egia da. Sustraitik asi nahi omen dugu. Ta orrela da. Lehendabizi desegiri, gero jasotzeko. Estructura, molde, mulña ikuitu nahi azalekoarentzat mesfidantza aundiena izanik. Filkloreria, ba- serritasun utsa, kapitalismoa, burgesia, konserbadorea etab. gure esan eta idatzietan beñi eta berriro kondenatuak izan dira. Itz batean esateko, mitua, ipuia, ta besteretzea desegiri nahiean, desipuitze gogorrean sar- tuak gera. Ta guztia gizonaren izenean, gizarte gizontiarago baten izenean. Ta ortxe dago koska.

Ori, desipuitzea, dialektikaren eginkizuna da. Egonetik higitzera dagoen zabalera orrela bakarrik pasa ditek. Dialektirak ba ditu, ordea, Merleau Ponty'k aiñ ederki erakutsi zuanez, abentura xeble batzuek, absolutugin- tzatik iges egin nahiean absolutugintza gogor eta zorrotzanean erori-erazi- tzen dutenak. Ta ni ontan pekatari naizenez nere errua konfesatu beha- rrean arkitzen naiz.

Desipuitzea derrigorrezkoa ta absolutugintza kondenatzea premiakoa. Desipuitzea, ordea, ipui batean biurtu ditek ta absolutugintzaren konde- nazioaren ondoren bezela erlatibotasuna zerbait absolutuan. Itzen jokua dirudin esan au ez da esibizio bat, egin aundi bat baizik.

Gizonak egia ez du beñiere bat-batean eta oso osoan bereganatzen. Izan ere gizonaren ezaguera neurri ortan jarria dago, gero ta agiarengan- dik urbillago gertatzen saiatu dadin. Enseiu berri bakoitzean errealdadetik gertuago izaten dago aurrerapena. Baiñan, ezagutuaren eta ezagutzaillearen arteko arkitzea (ezaguera) bi-balio-duna da. Baiñan ba-da zerbait, batasun ortatik iges egiten duena. Ezin bestela izan. Batasun osoa gertatuko balitz, gizonaren eta bestearen artean ez legoke diferentzirik, ez litzake, bada, gi- zonik izango.

Orregatik, guk ere, desipuitzearen lanean gabilitzanok ipuiak erabiltzen ditugu eta ez dago ortan kontradiziorik. Mitu oiek derrigorrezkoak dira, eza- guera erabatekoa ez izaterakoan, irudi batzuek derrigorrezkoak ditugulako gure ezaguera eta asmoetan. Ezagueran azaltzen ez dana, irudien bitartez dierazi behar dugu. Irudi oiek dira mituak, ipuiak.

Gaitza ez dago oiek erabilii beharrean, errealdade ortaz kontzientzia ez izatean, ortaz ez konturatzean baizik. Izan ere gizatasunaren aldeko burru- ka ontan, behar bada burrukaren gogortasunagatik, desegitea da beharrez- koa. Lehengo urbiltzeak gaitzizatzea. Baiñan gure urbiltzea ere oraindikan probisional dela, lehengo baiño zeatzagoa bada ere, ori ahazten badugu kondenatzen dugun absolutugintzan eroriko gera ta dialektikoa nahi gen- duena geldian biurtuko, gizatasunaren aldekoa onen kontrakoa.

Errealidade ontaz konturatzeak ez du esan nahi gure kondenazioak, esa- teak eta egiteak baztertu behar ditugunik. Baita zera ere! Arriskuak erne jarri behar gaitula besterik ez du esan nahi. Segurantz gehiegia ez da gi- zonaren segurantz gauzarena baizik. Bere usteetan segurantz gehiego du- tenak dira mutur batetik bestera errezena pasatzen diranak. Segurantz izanik, ala ere zalantzarantz zirrikitu bat uzten dutenak, gehiago irauten dute, segurantz ori ekaitzean errezago frogatzen delako.

Ontan gabilitzanak absolutugintzarako joera izateko arriskua dugula, dudarik ez dago. Beñ baiño gehiagotan erori gerala ere ez. Orregatik ez da gaizko egongo ori azaltzea ta derriorrezkoak diran zuzenketak egitea.

FUNCOR, S.C.I.

Benetako baserritarrek bear ditutzen MAKINAK:

BIRRINTZALLE - ERROTA - NAASTALE
ZERRA - URAGA - URASKA

Europa'ko aurreraldeuni'k onenak, amengo
nekazarientzat

ADI TA OROI EZAZU

FUNCOR

AZKAR BEZIN ONDO

ELORRIO

Vizcaya 114

Bi semedun senar-emazteak
20'tik 40 bitartean serbitzaria
nai du.

Bearrezkoa euskeraz jakitea.
Negan Bilbo'n.

Muelle, 3

MOTRICO

Nork KUKURRUKU!!!

Ollarrak

ollotegian?

...Ez. FAGOR'ek

sukaldian

BERTSO BERRIAK

Florian Oiarbide degu gaurko bertsolaria.
«Patxi Bakallo» ta Pedro San Kruz'en berriak emanaz datorkigu. Aurreko astean argitaratzeko egokiagoak ziran, bear bada, bertso auek, baña orain azalduta ere eztaukate ezer galtzekorik.

— 1 —

Milla urte ta bederatzireun irurogei ta zazpia, Urrilla'ren amabostean degu egun berezia. Ereñozu'ko gaztediaren jaialdi zoragarria, aurtun gañera nola baitegun beste jolas bat jarria, gure aurreko bi bertsolari jatorren omenaldia.

— 2 —

Bi bertsolari oiek ziraden Ernani'n bizi ziranak, «Patxi Bakallo», Pedro Santa Kruz, zituzten beren izenak. Euskalerria'k bera bezela, ben-benetako gizonak, Jaunkoikoaren lege santua ondo betetzen zutenak, amaika bertso abestu eta mundu ontatik juanak.

— 3 —

«Patxi Bakallo» errentelarra, bertan jaio ta azia, ezkondu eta Ernani'n jarri, osaturik familia. Al zun bezela atera bear guztientzako ogia, baña etzuan, zoritxarean, izan bear zun guzia, ta azkenean Amerika'ra juan zan bertsolaria.

— 4 —

Ikusi zuan zegoen tokian bizitxerik etzeukala, pentsatu zuan urez aruntza juatea bereala. Esanaz berri euskalerria etorri bear zuala, penagarria da azkenean Ameriketan il zala, Zizurkildarra Pedro Maria Otaño zana bezela.

— 5 —

Pedro Santa Kruz, jaio ta azi, Andoain'go partean, ango «Anzizu» izena duan ain baserri politean. Bizi-lekua ura izan zun ogeitazazpi urtean, ezkondu eta Aduna'n jarri emazteakin batean, «Pake» izen dan baserrira Ernani'ra jun artean.

— 6 —

Agur egiñaz erri artako makiñatxo-bat laguni, Esanaz: Ereñozu aldeko txoko artara nua ni. Egun batean Aduna utzi, ta artu zuan Ernani, bere semeak ezagun ditud, angoa bainaz neroni, oraindik ere bibizi dira: Gregorio ta Antoni.

— 7 —

Iñoi'z edo bein izan bazera Ereñozu'ko elizan, aretxen goian da baserri bat «Alkatxuin» bere deritzan. Antxe bizi zan gure Santa Kruz baserritar onan gisan, beti osasun ederrarekin, gaitz txarrik etzuan izan, izualdi bat izandu zuan eta artatikan il zan.

— 8 —

Bizimodua ateratzeko jarrita zegoen legean, izarretatik izarretara gelditu gabe lanean. Beren seme ta alabak azi al zan modu onenean, saiatsu ziran biotz onetik beren bizitza danean, irurogei ta zazpiña urte zituzten il ziranean.

— 9 —

Aiek merezi duten ainbat nik bertsotan ezin abestu, baña al dedan guzia egin; geiago nereak eztu. Gauzik bearren bearrena da, onak zirala sinistu; omenaldian euskaldun danok biotzak ditzagun poztu, baratz oneko loreak ziran ta ezin gindezke aztu.

— 10 —

Jaunak ba-dauzka zeru goietan ondo gordeta tokiak, lore ederrez apaidurikan euskaldunentzat jarriak. Antxe sartuak egongo dira gure bi bertsolariak, umildadean egin ditzagun otoitz bero ta garbiak Egunen batez toki on artan goza gaitezen guziak.

NERE BORDATXOTIK

Basarri

DANETIK ZERBAIT

Eazitzaigun damutu Tolosa'ra azaldua.

Aizkol joko asko gertatu zaigu ikustea geure denboran, baña oso bakanak igandekoa bezelakoak.

Bi dauzkat nik gogoan ala moduzkoak: Luxia'k eta Gartzia'rena'k lenengo Donosti'n jokatu zutena, ta Txurruka ta Yurreba-so'k Azkoiti'n jokatu zutena.

Aiek bi baziran, oraingo au irugarrena.

Berdintsuak gerta ditezke; obarik eta estuagorik ez.

Jende gutxi zanik ezin esan; alako jokoak merezi zun ainbat zanik ere ez.

Zenena da errua? Jai eratzalleena, nere ustez. Milla aldiz idatzia ta esana naiz, eta ez naiz aspertuko esaten.

Sarrera garestia jartzea, neurri kanpoko sarrerak jartzea, jartzen dituzten jaunentzat da kaltegarri, berak ala uste eza dute ere.

Ettxeko tellatuari arrika ematen ari dira ola jokatzin dutenak.

Urtean bein edo bitan balira aizkol jokoak, ixiltzekoa litzake. Bat eza bada, igandero badago zerbaiz.

Zezen plazaren barruan jarri ziran aulki edo silletan exertzea milla erreal kostatzen zan igandean.

Gutxien jota, beste ogeitamar duro jo bear da gaur eguneko bazkari bat. Jun —etorriak dirala, lagun— arteko txurruak dirala, au ta ori dala, zintzo— zintzo ibili, ta seireun bat peza bear eguna igarotzeko.

Ta... urrango goizean zoaz tu-tuaren otsa entzunda lanera, ogeitamar duro irabaztera.

Ongi dakigu aizkolariak asko kostatzen dirala; ongi dakigu pagoak, metro egurrak, zer balio dun.

Berrogei ta berrogeitamar duroko sarreraren ordegei durokoak jarriko balituzte, diru geiago aterako luteke aizkolariak eta aizkolarien laguntzalle edo sozioak.

Askoz jende geiago sartuko litzake plazara, ta jendea da irabazia ematen duna.

Jan —edana bere itxura batean ematen duten jatetxeak eta ostatuak, oso garesti ematen dutenak baño diru geiago biltzen dute; kaja ohea egiten dute. Lan geiago egin bear, ori bai, baña irabazi onak berak ematen du lana egiteko gogoia.

Igandeko jokoa «Leon-Kastillo» bezelatsu izan zan.

Astibia gazteak irabazi zun, baña ezin ziteken esan galtzallerik izan zanik ere.

Oietxek bai uztarri baterako egiñak!

Oietxek bai alderik gabeak! Oietxek bai berdiñak!

Biak irabazterik etzegon; bategaldu bear zun.

Galtzalle ori Berekoetxea izan zan.

Amasei egur zituzten ebaki bearrak. Erdi lanetan, au da, zortziña egur erdibitu zituztenean, lau segundoren aldea zuten.

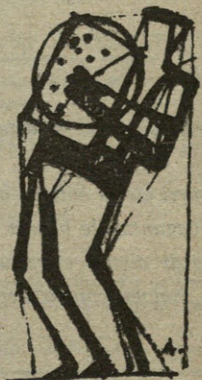
Lau segundoz aurrerago zijoan galtzallea: Berekoetxea.

Jokoa amasei egurretara izanik, esan bezela, amabosgarrena ere Berekoetxea'k Astibia'k baño lenago bota zun.

Berekoetxea'k, amabosgarrena, 62 minutu ta 48 segundotan.

Astibia'k, amabosgarrena, 63 minutu ta 28 segundotan.

Ontatik pentsa nerbioak nolatan egongo ziran.

zabal jarriak zeuden; lanaren bila jun ziran. Larogei ontzakoak gogor eta traketsak irten ziran; egosten gaiztoak diran garbanzuak bezelatsu.

Derrior zegoen aiekin denbora pasa bearra; aiek etzegon nolaini bi zati egiterik.

Astibia irabazlearen denborak auek izan ziran: lau 80 ontzako ta amabi ontzako (kana-erdi), 74 minutu ta 22 segundotan.

Berekoetxea'k ezitun bukatu lanak, esan bezela. Ezin, beraz, denborik kontatu. Utsa palta zun, baña... palta beintzat! Bizi geran arte, arnasak irauten digu arte aztuko etzaigun leiaketa jun dan igandez Tolosa'n ikusi genduna.

Azer aizkolariak dauzkan Naparru'k!

PATXI ESKUDERO'RI

«Zigor» operak ez dik gaur izen makala, ondo erakutsi dek balio dekalda. Danak aitoritzen ditek goi-goikoa dala, pentsatzen nian ala gertatuko zala.

Len egiña «Illeta» ta orain opera, azitzen ari aiz i kolpetik kolpera. Iri eskerrak, Patxi, emendik aurrera, euskal musikak ba-dik munduan sarrera.

Ola goraltzen dek ik erri maitatua, beraren alde ago ainbat lan artua. Goiko gallurrean dek ire talentua, «Eman da zabaldu zak munduan frutua».

AU JENDEA!

Esku zikiñekoak ba-dabiltz ementxe, lotsik gabe jarriak daude ortaraxe. Lapurtuz bizikleta, motor eta kotxe, litxarrerok indar daukate oraintxe.

Lan orri ekiteko ba-dute azala, ezer palta zaionak billatu dezala. Ikusten da beldurrik gabe dabiltzala, ezaipira zigortzen merezi bezela.

Arrapatuta ere arpegiz txit alai, amabost egun pasa ditezke nolaini. Estalpea seguru, zer jana ere bai, oietako askotxok eztu besterik nai.

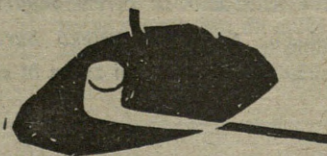
puskatuagoa gelditu zan Berekoetxea. Azkenengo egurrean zorata bezelatsu zegoen gorritarra; etzun ezer ikusten, etzun ezer entzuten. Etzun betetzen Armaldo erakuslearen esanik. Entzuten eztunak ezin bete.

Zitun danak emanda zegoen; etzitzaion ezer gelditzen.

Beste egur bat geiago ebaki bear izatera, bentaja aundiagoa kenduko zion Astibia'k.

Bat bezela esan bear da beste. auzak beren tokian.

Bi galdera egiten nitun nere idaz-lanetan eta itzaldietan. Irabazleak lan osoa 65 minutuan egingo ote du?

Au zan galdera bat. Bi aizkolariak bukatuko ote ditzute lanak?

Aizkolarien nerbioak eta begira geundenenak.

Osoago, bikañago, gertsuago bukatu zitun lanak Astibia irabazleak. Eroriagoa, deseginaagoa, Au zan bigarren galdera.

Irabazleak etzitun ebaki 65 minutuz azpitik.

Aizkolariak bat lanak bukatu gabe gelditu zan. Utsa palta zitzaion, baña bukatu gabe.

Egur bigun eta gozoak izan balituzte 65 minutuan botako zituzten. Kana-erdikoak zapalean eta

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora po jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Donosti'tik egunero:

Bartzelona, Zaragoza, Valentzi, Madrid, Oviedo, Gijon, Iruña, Bilbo eta Gaztelz'era.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Eustasio Amilibia, 13 ta 14 - DONOSTIA

Tefnoak.: 25.457 eta 26.987

GAZTE NAIIZ

Bertsolariak zirikatzailearekin bear dute

Ogei egunen barruan bi erritako pestetan izan naiz. Bietan bertsolariak entzun nituen. Ez det uste esan bearrik dagoenik ez zer erri ziran eta eztare zein bertsolari ziran. Au aitortzeak, erri bati kalte egingo lioke ta, bestalde, oraindik kalte aundiago egingo litzaioke bertsolari bikote bati. Orregatik ixiltzen ditut bai errien eta bai bertsolarien izenak.

Bertsolarien saloak entzun ondoren, leendik aterata neukan konsekuentzi batek, indar artu zun neregana. Auxen izan da: Bertsolariak, zirikatzaile on batekin, askoz lan elerragoa, bikañagoa egiten dutela. Bi erri oietako batean, punta-puntako bi bertsolariak egin zuten beren jarduna, bañan, zirikatzailearekin gabe. Etxuten saio bikaña egin, ez. Tamalgarri bazait ere au aitortzea, aitortu bearrean arkitzen naiz, ustez bertso ta bertsolarien onerako ari naiz ta. Aiek erabili zituzten itz edo gaiak, oso ikusiak daude. Ara ejemplo bat: «Erri alaiak». «Erri paketsua». «Zeru bat dirudi» ta abar. Alkarri puntutan asi ziradenean, ara batak besteari lenengo jarri zion puntua: «Asiko al-gerade puntua jarrita?»... Len diotan bezela, itz edo gauza oek, erabat oso ikusiak daude. Kasi kasi impresio auxen egin ziodaten: Eskol aurak kartilla memoriz jakiten duten bezela zekizkitela egun artako bertsoak.

Beste errian, berriz, aurreko bertsolariak baño askoz beeragoko mallakoak izan arren, milla aldiz bertso oreak, sakonagoak, entzun genitun. Zergatik? Oek zirikatzailearen esanera bildu ziralakoa. Onek, zirikatzaileak, etzieten beste munduko bertsoarik kanta arazi, ez. Gai sakonak jarri zizkieten eta baitare jostalariak. Ba-

tzuetan, gaiak ala agintzen zuelako, bertso itunak, trixteak zituzten eta aiek bukatu ordurako prest zegoen zirikatzaileak gai ariñak, gai politak emateko.

Ara zer alderoa izan zan erri bateko bertso saiotekin bestera.

Askotan bertsolariak, erri batera iritxi ta, nundik asi ez dute jakiten.

Au entzun izan diot Basarri'ri: Egun batean —bera bertsotan ibiltzen zanean— joan omen ziran bera ta Uztapide erri batera ta Aiantamentuko baikoirak igo omen ziran beren saioa egiteko ta au galdetu omen zion Uztapidek: «Zer esan bear diagu. Jainkoa ona dala?».

Erri batek edo beste edozeinek bertsolariak daramazkianean, aurrez bere presupuesto bat egingo du, ta zenbat demontre kostako litzake ba zirikatzaile bat? Bertsolariak ainbat? Ortze, ortxe. Ezagutzen ditut lan ortarako bikain askoak. Aranalde ta Lekuona apaiz jaunak. Lástima oek sotadunak izatea gaur apaizak prkakin ibiltzen ba-dira ere! Bear ba-da, apaiz diralakoa, ez luteke plazara joan naiko. Bañan ezagutzen ditut beste batzuek ere oen paretsu xamar dabilzatenak eta sotanarik gabe. Ara: Legazpi'ko Olea; Isasondo'ko Lete. «Ibai-Ertz»; Radio Loyola'ko Joxe Mari Iriondo; Ondarrabi'ko Bordari sonatua; Prudencio Egiguren, «Artañola», ta abar.

Ia, ba, nor asten dan modalidade oni indarra emanaz. Nere ustez, bertso, bertsolari ta Euskal-Erriaren onerako izango da-ta.

ERRAMUN

Zuriak, beltzak eta aurpegi illundunak

Asko idazten da orain aurpegi illuneko gizonetzaz, ludiko erri batzutan oraindiño euren margoaren erruz beste gizonen artetik aldentze edo "Segregación" izaten dute ta. Askenengo urte onetan, lagun asko eurretaz gogoratu dala dirudi, ta zorienekoa da gogoratze ori, atzeratuta etorri arren.

Konturatu gaitezen baña, izparringietan agiritako berriak nundik datozen. Ludiko erri nagusiak, Ipar Amerika, Errusia, Txina, bai ta beste asko, euren bialduta-ko berriekin "Irugarren Ludi"ko errien adixkidetasuna irabazi nai dute, euren egiñak beti —txar eta on— onartuaz, eta beste batzuk ixilduaz. Ala ba, Asia ta Aprika'ko orrenbeste erri berri euren askatasuna irabazi duten ezkerreko, lagun berri asko dute, noski.

Rhodesia eta Ego Aprika'n orrenbeste gizon beltz zuriaren menpean izatea txarto dirudigu, gizonak euren bearrezko eskubiderik ez izatea berezko legearen aurka da ta. Askatasunerako eskubide ori, beltzak direlako ez datorkio, gizonak direlako baizik.

Beste aldetik, Sudan'eko iparraldeko arabeak, ego aldeko beltzaren aurka darabilzen guda lueza ta gogorra, ikusi daigun ba, orrenbeste lagun erbestertzera in-

dartu duna. Au "imperialismo" deritxon bestearren erria menperatzea ez al da? Baña arabe menperatzale orrek Irugarren Ludi'ko taldean dira, eta ez da onetzaz itz asko egiten.

Begira Nigeria'n ari dan gudea, Berez, Nigeria'n iru erri dira, euren izkuntzak dutenak, euren batasuna antziñeko menperatzale Inglesak egiña. Euren arteko erri Biafra'k nai du askatasuna, baña Lagos'eko agintari ta gudarozteak menperatzeko bidean dira. Ez det iñor entzun onen aurka itz egin dedin, menperatzaleak beltzak dira-ta.

Beste Aprika'ko askenengoz askatasunera eldutako erri berrien artean, geyenak gudarozteak eragindako "dictadura" pean dira. Eurretan, gizon talde txiki batzuk dira agintari, beste guztiak eskubiderik gabe menperatuak izanik. Menperatzaleak beltzak diran eskero, ez da itzik onen aurka esango.

Garbitu daigun ba gure gogoa, eta ludiko egiñak epaitu gizonen aurpegiaren margoa begiratu gabe. Txarto edo ondo egiña, edozelako gizonentzat neurri beraz erabaki.

ERROTARI

«Bein batean Loyola'n»

(EUSKAL ERRIA, ARRIA TA ETXEA)

Bein batean Loyola'n jente jatorrak alkartu ziran. Zazpi egunean alegiñean eta errelexiñoan gaur gaurkoz gure inguruan ditugun arazo batzuei argi egin eta erantzun bat emon guran bildu ziran jente ausarta areik, ta ni be ara urbildu nintzan egarritz eta indarrez.

Alako baten aitatu barik itxi ezin eikean gai bat atera zan diskusio-plazara: imigrasiñoaren arazoa. Gauza luzea da, era oso ezbaridietatik golpe egin leikion problema bat.

Orduan, materon baten aitzen emon eban kanpotarrak gure etxera etorri dirala eta oi-eztan gauza bat dala gure etxerekin jabetzea, oiñordeko edo «etxauna» bere egintetik ankaz gora etxetik kanpora botatuaz.

Momentu aretan nere ausardiarik bildurgarrienarekin eta jente arei neutsan errespetorik samurrenarekin, jaiki eta esan neban: «dalako etxe ori ezta existitzen».

Asko jente ikeratu ziran nera tamaño aretako disparearekin, beste batzuek barre egin eben eta baneka bat kezka jarri zan.

Izan ba, jaun jatorrak, «etxe ori ezta existitzen». Beñipein, kaso onetan ezta balio «etxearen» konseptu sendikor eta patrialkar batek.

Arri ta tellatuzko etxeak or bastarretan dagoz zutik, baña euskal etxea eta erria «eztagoz or», olako esenzialista sentidu batean.

Euskal Erria konstruktore askoren artean egiten diardugun arlanduzko eta kanto askotako etxea da. Eta zeregin orretan diardue napar oianetako langilleak eta Bilbo egaleko biargin proletariuak.

Euskal etxean bear bada sartu izango ziran deabruaren gizon batzuek olako konkista aide baterekin, baña beste asko ta asko ez al dira etxagintza orretako «argiñik» humilleenak eta despreziatuenak diran era berean, zimentarririk sendoen eta lehendabizikoan jarri dituenak?

Bilbo egal guztia Rodriguez jaunak latxatua da, israeldarrak Faraoi aundien piramideak altxatu zituen bezala, (diferentzia txiki ta importante baterakin: piramideak Faraoien illobiak zirala, ta oraingo obrak oso bizientzako, naiz eta egilleak berak gitxien disfrutatu).

Zuk, jaun jator orrek, esango deustazu, euskal-etxegintzak eroian eta bear dauan kutsua ta jokera alparrik galdu eta guk amatitzen eztogun era bat artu izan daua. Baña orren kulpabliak eztira Rodriguezak, ezbabe ze Faraoi konstruktore agintariak; au da, Bilbo-ko uri nausian euskal janteak altxatu dituan diru-etxeak.

Badakigu, jaunak, persona osoaren fagorezko etxegintza bat egin bear doguna, baña orretarako gaur egunean lenengo ta bein aitatu bear dogun auzia Faraoien jokabide aldrebesa da eta ezta problemarik beñena ta are gitxiago bakarra linguista edo etnolijiku problema bat. Azken au gaurko egoeran fatxismoa litzake.

A. ZELAYETA

inter
radio **tv**

Saltzaillea:

CENTRAL DE MATERIALES ELECTRICOS S. A.

Beste edozein markakoa baiño
lru aldiz berriago ta gaurkoagoa

Ordaintzeko erreztasun aundiak

(2'garren orrialdetik)

erri paketsu auen gora-berak ongi ausnartuak dituzu. Zure idazlanetan, izparringien bidez, majiña bat gortaltze izan dezue gure erriak, Gure nortasuna dala-ta. Eskerrik asko. Milla esker!

«Mendaur» goi-gallurretatik, zenbat begiraldi ta egonaldi egin ote dezu...! Mendaur, ain atsegingarri zitzaizulako, bere izena artu zendun izen-ordekotzat; berak ekartzen zizkitzun gauz asko burutara; bertatik ikusten zenituen Euskal-Erriko zati ederrak eta antxe indartzen zifan; bera-gatik idaztera beartzen zifan. «Iparragirre»-ren antzera, zoratutik, abesten zendun askontan:

Ara, nun diran, mendi maiteak ara, nun diran, zelaia baserri edo zuri-zuriak iturri eta ibaiak; ementzen nago zoraturikan zabal-zabalik begiak, ara, Euskal-Erria! lur oberikan ez da mundu guztian...

Agur, bai, Joxe Mari. Bañan, zure gogoa ta biotza, badakigu geldituko direla Malda-Errekan, Bost-Errietan, Baztan'en ta abar. Jarrai zure idaz-lanekin. Ekin eta jarrai gure baserrien alde; langilleen alde; jakintzaren (kulturan) alde; industriaren alde; folklore ta euskeraren alde. Gure nortasunaren alde. Ekin eta jarrai!

GORTARI ta UGARTE'tar YON

LEITZA

Zenbait berri dauzkugu zorroan aspaldi xamar ontan, gure txabolako sapai-zalotik ikusiak argitaratzeko.

Azken aldiandiatxi giñun gure erriko txukuntasunez, nola entzunak izan giñan gure eskarian gai ontaz, agintari jaunengandik; eta oraindik gelditzen bai ziran ere txoko zenbait, ukitu edo geiegi astindu gabe baintzat, esan zan garai artan itxonean gendela, eramango zala azkeneko baztarreraño, erri eder onek eskatzen zun eraraño, garbitasuna. Egia da, ta alaxe agertzea poxten gerá, astean bein edo bi aldiz geienean, gurditxo bat igarotzen dala atariz-atarri, pilletara bilduak dauden zakarrak artuaz. Au txalagarria da, ta oso onartu izan arren gure aldetik, uste degu ez dala aski.

Leitzak dú landa ederra, eta erri aldetik sarrera bikaina zun ere; askorentzat, erritarrak ala etziranentzat, ikuskarriztat egoten zana, inguru ortako etxe berriak egiten asi ziran bitarte, baña lan berriak ala eskatuta urratu bearra izandu ba da ere, ez dago gure ustez, gaur arkitzen dan eran zergatik edukirik. Are'ko zubi inguru oiek gutxiago berri, ainbeste zakar ibai-ertzean boateaz. Etxe berri oien atze-aldeak era berean, ba dauka zer ikusia oso atsegin ez dana erria apain ikusi nai dunantzat. Ain toki polilitetan itsuskeri ori... Arren Agintari jaunak, begirapen pixka bat eskatzen degu beakur guztiak, emen adierazten ditugun toki oii, artu deuzen lan eder orrek eramanean dezan bere bidea. ¡Ail ez atzendu ere illerria. Uste giñun Doneguztien egunerako egingo zala zerbait, toki onek eskatzen duna aspalditik, baño bildur gerá alaxe gertatuko ez ote dan, denbora aurrera dielako. Samingarra izango litzake auxe.

Gure ziñezko adiskide bat il zai-gu erri ontan. Perureña'tar Bernarda andereñoa, emakume zintzoa, oso Jaungoikozkoa, langillea ta euskeldun garbi ta jatorra, askokin artu-eman ugariak izandu dituna, alako-xe lan-bidea zulakoz bere bizia aurrera ateratzeko. «ZERUKO ARGIA»-n bere adiskide biotzeko bakarren batek, egin du Bernarda'n bizitza ederraren laburpena, biltzen ditula ezin obeki, il danan ariketa guztiak bizitu zan urteetan. 60'kin il dala diote, Miren'ek adierazi digunez, gorriak ikusi ditu noski ga-xoak, azkeneko illabetetan, nonbait gaitz gaixtoa zun, oraindano senda-gaitz sortu ez dana bere sendatzeko, ludiak aurrerapen aundiak ba darma-mazki ere. Eramapen aundiko emakumea zela Bernarda dakigu, ta errian utzi dun biotz-miña bere eriotzak, zifnezkoa da. Guk ere alaxe artu degu eta lerro ok izan dituzela bere sendiari agertzeko biotzeko min au. Zerua opa diogu benetan; antxe arkituko bai-da, ziur aski, Bernarda'n gogoa. Ala bedi.

GURATZ

GIPUZKOA

E'BAR

ABEL MUNIATEGI'REN ITZALDIA

Urrillaren 13-an izan eban Abel Muniategi'k Eibarko Club Deportivo'an euskerazko itzaldia. Bere gaia: «Euskalerria gaur» izan zan. Ekonomiarren lokarriak, jatorrizko euskal kultura, gaurko prolemak kulturaren sailletan eta zelan mugatu ta noruntz jo bear dogun, izan ziran erabili zituanak.

Poztu giñuzen orrelako gai sakonak euskera samur batean entzuteak, poztu giñuzen bere ideologia zeatz eta garbiak, gizonaren balioei leku berezia emonaz, gizon bakoitza bere giroan, bere izakeratikako oinarrietan. Izan ere, gizonak egiten dau erria, ta erriak egiten dabe mundua. Munduak bere izakeratikako zerbait galtzen dau erri bakoitzak bere buruaren jabetasun gabe; ta erriak bere gunetikako zerbait galtzen dau bere barruko seme guzien eskubideak zaindu ezik.

Euskalerriak etorkizunik izango badau, Euskalerriak gerorik izango badau, Abel Muniategi'k esitu eban esparrutik lortu bearko dau. Ta gauzak aurrera ondo eruango badira, izlaria bezelako zentzundunak bear ditugu. Gure kultura, gure jatorritasuna, ekintzako bideetatik salbatu bear dogu, baña ekintza ori Abel bezelako ideologuetatik etorri bear jaku. Zorionak! Abel, eta jarrai zeure bideari. Argia emon, eta erriak biltatuko dau bere bidea.

LEGORRETA

ZERGATIK EZ?

Gure errian, beste erri geienetan bezela, badegu Junta Local de Enseñanza Primaria deitzen zaiona. Gai oni begiratuta, iruditzen Legorretan ez dala ezer asko egiten. Eskoletan dabilzan umeak badituzte beren guraso aldetik bai gizon eta bai emakume ordezkariak junta ortetan. Egiten al dituzte billerak juntako auker? Ez al dute egin bear illero? Badirudi agintariak eta maixuak ondo alkartzen dirala artuemanetan, umeen ordezkarietan kontatu gabe, eta auker ez dutela ezer «pintatzen». Guk uste degu illero bildu bear dutela, eta periodikua ere PIKUN BERRIK'en bidez euren erabakiak azaldu.

LIBURUTEGIA

Badegu liburutegi bikain bat era askotako liburuak, bakoitzak bere gustokoak artu ta irakurtzeko. Illuntzero zabalik egoten da. Irakurle-tan desberdintasuna ikusten da gazteetatik aundietara, eta baita nesketatik mutilletara ere. Irakurle geienak, % 90, neska gazteak dira. Nun gaude mutillok? Personari ta erriari begira lanik egin nai baldin badegu, bearezkoak zaigu jakintzago-sea, eta gose au asetzeko irakurri egin bear.

KIROLAK

Gazte batzuek (neska-mutillak) erriko kirolak geitzea pentsatu degu. Denbora asko baño lenago atletismo, ziklismo, ta pelota-txapelketak jarriko ditugu 10 urtetik 17'rañoko neska-mutillentzat.

Aupa gazteak! Kirolak gizona zaildu egiten du, indartsuago jarri, kementsuago egin, nortasuna irixten lagundu. Gazte-sail aundia bear degu txapelketa auetarako.

Dantza askatua ikasten ere asiko gera maixu on batekin. Laister asiko gera izenak biltzen.

MINAKO IGOERA

Il onen 12'an erriko txirindulari gazteak egin zuten II'ren Igoera au. Irabazleak: Mutikoetan, Agustin Jauregi. Gaztetxoetan: Jose Manuel Arregi. Igoerako «Record» Agustin Jauregi dauka 8 miñutun. Zorionak!

GORKA

BEASAIN

EKINTZA BEARREZKOA ETA TXALOGARRIA

Izen au eman dezaiokegu Lazkao ta Beasain'go Guraso Elkartek eta Ordizi'ko Amets-bide'k beren gain artu duten oni. Alegia lan gabe gelditu diranetzaz arduratu eta al dan guztia egin oien alde, arazo latz ori nolabait konpontzeko.

Lenengo adierazi nai nuke, komisiio edo sail bat sortu dala Erri ontan itxi dan lantegiko langillei la-

guntzeko eta sail ori len aipatutako iru erri oietako Elkartetan biltzen dala edo Elkar-te oien gelatan antolatula dala bere aginkizunen lantokia. Bere lenengo lana gauzak nola dauden adieraztea izan da eta jakin degunez onela daude:

Lantegi ortan lenengo, langille sail bat utzi zuten lanik gabe; berrogei ta bi lagun. Auetatik ogei ta bederatzik beste lantegi batzuetan biltatu zuten lana. Ondoren lantegia itxi da eta beste berreun da irurogei ta zortzi lagun gelditu dira kalean. Au dala ta komisiok bere lenengo egitekoa oientzat lana biltatzea du, bañan au oso zalla da gauden egunetan. Egiteko ori aactu gabe, beste egiteko bat ere badauka komisiio orrek eta bearezkoak ikusi duanez berari ere ekin dio. Bigarren au diru kontua degu. Alegia, geldi dauden langille oiek egunean larogei ta lau pezetatik % irurogei ta amabost jasotzen dituzte Estaduaren Sindikatotik. Kontuak aterata irurogei ta iru pezeta egunean. Ezkonduak, puntuak osorik jasotzen dituzte. Langille oietatik irurogei ta amar bat oGierri'ko Ikastolara joaten dira eta eguneko irurogei ta amar pezeta jasotzen dituzte.

Komisiio edo sail orrek ikusi duanez, gaur Goierri'ko edozein errian bizitzeko, astean bederatzireun pezeta bear dira gutxienez eta asko ez izan arren ortik urruti arkitzen dira langille auker Sindikatoak ematen dietenarekin. Alkarriketan ari omen dira larogei ta lau pezeta oiek osorik jasotzeko eta baita lan egin duten urte bakoitzeko ogei egunen saria jasotzeko. Au zaardaearen zorra bei du lantegiak langillearentzat. Bañan ontatik oraindik ez dago ezer. Gauza auker ola izanik eta ikusirik gizonak eta sendiak dirala ondoren txarrak sufritu bear dituztenak eskabide bat zuzendu dio komisiio orrek inguru guztiari: Astean berrogei ta bost mila pezeta bear dirala langille oiek bear dutena izan dezaten. Eskaria egin zaigu orain guk erantzun bear degu.

Aipatzekoa da Domund aurreko igandean mixio goraberako papera irakurri bearrean, gure Eleiz nagusia gora-bera auetzaz itz egin dala eta kristau bezela daukagun eginkizuna azaldu zaigula. Izan ere askotan Txina'tzaz eta India'tzaz mintzatu oi zan eta atarian genduen eginkizuna utzi. Euskalerriak ditun mixio lurretaz itz egin eta auzoan ezin bizirik dagon langillea aaztu. Bañan orain ez leendabizi etxekoarekin oroituz gera eta zorionak Eleiz gizonari gauz onegatik.

Batzuek esango dute eta —ez ar-razi gabe— guk ez daukagu erri-rik lantokiak bizkarra eman badie. Leen, dana irabazi zan bitartean lanean edukitzen zizuten eta zrebait ematen zieten eta orain lantegia itxi eta ezer ez, bañan ori guztia lantegiaren errua da edo agintariena edo... bañan gurea ez. Oiek guztiak eta beste asko gertatzen dira gure egunetan bañan guk gizon bezela eta ainbat geiago kristau bezela lagun dezaiozun gizon orri, lanik ez duan orri. Egun auetan zerbait eskuan daukagunok beartuak gaude laguntzera, aal dugun neurrian ori bai, bañan bultzta eta ez tira. Eta beste alde batetik esnatu gaitzen gure gizartean degun gaitzetako bat ikusten, pentsa dezagun edozein egunetan gu ere era berean gerta gindetzela eta orduan zer? Lagun dezaiegun bada, ez diruz bakarrik —naiz ta orain premi geieneko laguntza izan— era guztietan baizik. Ikaskizunetan, Erriko gauzetan eta abar... eta batez ere ikasi dezagula alkar maitatzen eta alkarren arteko artuemanak antolatzen ez onelako egunetan bakarrik, egun oro eta beti baizik.

MURUMENDI

DONOSTI

URRE EZTAIAK

Amabirjiña Pilareko egunez, Urgullpeko Terese Deunaren karmeldar lekaimetxean, Antonio Bereziartua ta Pilar Lizartza senar-emazteak bere urrezko etziaik osasunez ospatu zituzten.

Berrogei ta amar urte biotz bat egiñik... A, ze errez esaten dan! Urteurren oroigarri, egun zoriontsu ori ospatzeko, len aitatutako teresetar, karmeldarrak duten elizatzon bildu giñan aide ta enparauak. Antxe bai, anaitasunezko, billera ederean. Zar eta gazte, antxe ziran gure bikote urtetsu onen anai-arrebak, antxe bere seme-alaba ezkondu ta billobak, antxe bere lagun, adixkide ta ezagunak; antxe Txokolatene ondoko auzotiar urkoenak. Ta antxe batez ere, gure bikote onen ta gaur

teresetar, karmeldarra dan Maria Jesus alaba. Euskeraz izan zan meza, euskera argi ta garbian, Altuna'tar Iñazio'k emana, ta itzalditxo onuragarri, eder batez osotua. Ta Jaunartze pozgarria, aldi berriari dagokion gaurkotasunez, ogei ta ardoko Jaunartze apal ta elkarorra. Mojatxoak abestu zituzten salmo egoki ta goxoakin amaitu zan eleizkizuna. Zorionak Antonio. Zorionak Pilar. Zorionak urte askotan!

SENDIKO

AIZARNA

OMENALDIA

Len esan bezela egin genion On Franzisko apaizari ondo irabazia zeukan omenaldia.

Guzia oso ondo egon zala esan genezake. Elizkizun ederrak, lagunarteko bazkari bapoa, bertsolari yayoak, jolas alaiak... Dana alkartasun jatorrean igaro zan.

JAIOTZA

Beren ezkontzako lenengo emaitzarekin sariatuak izan dira Uria'tar Juanito ta Gurrutxaga'tar Pilar senar-emazte gazteak. Seme eder bat izan dute Zorionak! Javier ipiñi diote izentzat.

EZKONTZA

Il onen 12'an Urnietako elizan bildu giñan eguadi aldera Aizarnar talde bat. Gure adixkide Atxaga'tar Iñaxi ezkontzen baizan Albizu'tar Mikel'ekin. Bere anai ta gure artzai dan Migel jaunak bedeinkatu ta sagaratu zuan gure lagunaren ezkontza bizi guztirako alkatuaz.

Meza ondoren «Epeleko-etxeberri» ostatuan bildu giñan guztiok. Egun ederra igaro genduan.

Bijoazkie bein eta berriz nere zorionik beroenak ezkon-berriari.

DEIAK

Kontxita Irureta ta Antonio Arrieta gazteen ezkon-deiak entzuteko zoria izan degu igande auetan. Azaroaren 4'an ezkontzen omen dira Loyola'ko elizan. Aldez aurretik gure otoiak eta zorionak eskeintzen dizkiegu.

GOTZONE'K

IDIAZABAL

JAINKO TXIKIE

Gure ustez iritxi da garaia gauzak argi ta garbi azaltzeko eta dudarik gabe aitortu dezagun, mundu ontako Jainko-txikie dirua dale bizi geran mayori bantatzeko.

Belarriak azita gaude entzuten kristautasun benetako bat bizi nai duanak besten arazoak bizi eta lagundu egin bear zaiela eta dirua ez dala elburu nagusia.

Esan oiek egiak dira, bañan nork eramaten ditu praktikara? Begirada bat bota dezagun erriko erakunde eta organizazioetara eta kusten degu diru edo etorbiderik ikusten ez dan alderdira jendeak geroz ta pauso gutxiago ematen dituala. Geiago oraindik, organizazio oek jartzen dituzten bentaja ta alderdi onak aprobetxatzeko jendea sobraneta dala, bañan ekintza oek organizatzen gastatzen den dirua ordaintzeko pega ugari eta dirua maitetxo. Norbere burua azzu eta besteren onagatik lanean dabilzanak geroz ta gutxiago dira; eta gutxi oek ematen dituzten pausoak juzgatu eta kritika nazkagarri bat sortzeko, geroz ta jende gaiago. Apaizak ere, berak aitortu dutenez, jendeak diru aldetik bear ainbat erantzuten ez badu. San Ignacio ballaran meza emateko eragozpenak jarri. Onela nun bukatu bear degu? Gure iritzi lanean dabilzan bakar oiek asper-tu, besoak tolostatuta jarri eta iñork ezer ez egitean.

Puntu oei begira jarrita nork ukatu mundu ontako Jainko-txikia dirua dala?

UDAZKENA

Usoak bedijoaz, arboletako ostoa erortzen ari dira, eguna moztan, udazkena asten, eta negu beltza laister, beste urte bat joan zaigula jarri gaitzen pentsatzen. Bañan urtearen azken au gauza askotarako aprobetxatzen dan epoka izan oi da; Eta bat antzerkiak gertatu eta antzazteko. AXARI taldeak, aurtan ere, bear bada onuzkero gai ontaz zerbait egiteko asmoak izango dituzte; aurrez, geure iritzi batzuek azaldu nai ditugu.

—Lan guztiekin bezela, antzerkiarekin zer iritxi nai dan eta zertareko egin bear dan, arrazoiak garbi ikustea da bear bearezko.

—Antzerki ortan nork lan egin bear duan eta zein dan egokia erabaki. Zergatik gertatu litekena da

len lanez beteta dagonari beste bat erantsi nai izatea eta gazte ori erabat itotzea.

—Antzerki orren bidez erria nola kezkatu eta ezi ikustea.

—Baldin elburu oek aaztu eta gazteak aspertzeko ta nekatzeko bide bat bada antzerkia, obe antzerki lan au alde batera uztea aurtengoz.

AXARI taldea billera bat egiteko garaian dago, ikusi zer bitarteko deuden eta erabaki ondoen iruditzen zaitutene.

AXARI

ALBIZTUR

Opor-aldi luze baten ondoren, emen gera osterá, erri ontako berri batzuek aitatu naiean.

Dagoniaren 15, 16 eta 20'an Albizturko pestak izan ziran, erriko gazteen laguntzarekin eratuak.

Andre Mari egunez, goiz-goizetik. Alegiko txitulariak Albizturko kalea alaitu zuten beren soñu alaiakin. Elizan neska-mitillen Jaunartzea eta amaiketana meza-nagusia erriari begira, egun aietako bukatutako aldarre berrian. Meza ondoren Anoetako neska mutil dantzariak, Lazkao-txiki eta Agirre bersolariak goiz eta arratsalde. Jendea bildu zan.

Dagonillaren 16'an, amarretan meza nagusia; au ikusi genduan Leunda'tar Joan Jose, Jesusen-lagundikoa, bere sonido eta illoba artean; erritar jator onek berrogei urte Venezuela aldean egin ondoren, aurtengo pestak bere errian igarotzeko zoria izan du. Arratsaldean ume-jolasak eta erromeri alaiak.

Dagonillaren 20'an, meza nagusi ondoan Lazkao-txiki eta Garmendia bertsotan, erriko gazteen artean soka-tira, indarra nagusi. Arratsaldean Azpetiko Arria eta Orejatar Jabier bertakoa aizkoran, bera tsapeldun gelditu zan. Jendetza izugarria bildu zan eta erromeri eder batekin Albizturko pestai bukaera eman zitzaiean.

Gure erriko gazteak, pestak antolatzen egiten dituzten alegiñak, aipatzekoak dira; baño gatzedi guztia begira, nola-alako jokabideak ere badira; esate baterako erri txiki auetako, oitura eder batzuek gaitzera dijoazen kezkarik-eza; dantza askatua, oso gaitzera dijoa eta beste euskal jolas, aizkora-joku, soka-tira eta bertsokak jartzen saiatzen diran bitartean, zergatik erriari ain gogoko zaion dantza ariña utzi? Gainera euskeraz erabat egiten dan errian, zergatik pestatoko programak erderaz egin? Ez uste izan bestean oiturak eta izkuntza soñean artu ezker apaiñago geranik. Norbere izkuntza eta oiturak, besteonak gutxi-etsi gabe, gogoz darabilzikiana, norberearekin lotsatzen dana baño geiago da nun-nai.

Oitura duten bezela, aurtan ere Albizturko neskak, Aranzazuko igora ren izenak dira, Amari laguntza asko eskatzen.

Berazatar Mari Tere, etzuten, beste urtetan bezela beren artean, agorraren 7'an Oarriko Lekaime-atxera joan baizan.

JAIOTZA

Etxeberria'tar Jose Marik eta bere emazte Begoñak, bigarren seme-txoa izan dute, kristautzerakoan Felix izena jarri diote. Zorionak.

ERIoTZA

Dagonillaren 28'an Aramendi'tar Jose il zan 33 urteekin, gizon on eta jatorra, etxe eta erri guztierentzat; Jaunak beretzeko ere alaxe izango zuan. Bere emazte, guraso eta sendoi, beren naigabea laguntzen diegu.

ELOR-GAIN

PASAI DONIBANE

GAZTEDIEN ASTEA

Udako egualdi atsegingarriak utzi ta, udazkeneko egoeran sartu gera. Ba dirudi, udaran, gure eginkizunak ta lanak alde batera uzten ditugula eta gure bizimodua lasaie eta ero-seago egiten dala. Bañan, udazkena etorrita, langilleak, ikasleak, umeak oporetak edo bakaziak egin ondoren, bere lanetara zuzentzen dira.

Gure gazteak ere gogor sartu dira bere aurtengo eginkizunetan. Aterpe'ko Elkar-te edo Soziedadeak GAZTEDIEN ASTEA antolatu zuten jeandean astean. Auek izan ziran gaiak:

Astelenian: «Sanjuango Jaietako Pelikula». Felipe Uriarte'k.

Asteartean: «Kirolatzaz alkarizketak».

Asteazkenean: «Gaztedien arazeak eta prolemak».

(11'garren orrialdean jarraitzen du)

GIZONAK ETA GIZARTEA

SARRERA

Aize berriak datoz Z. A.'ra. Asmo berriak beintzat bai. Eta gutxienez orri berriak. Ona emen orri berri oietako bat: «Gizartea eta Gizona».

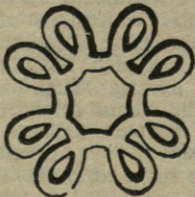
Ondo dakigu, gizona gizarteak moldeatzen duala eta bai ta ere gizon-talde batek osatzen duala gizartea. Bat eta bestea artu-eman estuan bizi dirala. Gaurko egunez, gizarte-moldeaz, gizarte-estrukturaz, asko itzegiten da. Marx pentsalaria ezkeror, estruktural, gizarte-estruktural, gizonagan eta gizonengan duan influentziari importantzi aundia ematen zaio. Gizonaren jokaera eta gizon-taldearen jokaera neurtzeko, alderdi au ezin dezakegu inolaz ere aztu.

Orri onen asmoa ez da gizartearen estruktural aztertzea teori utsean, teori antzuan. Gure asmoak, ez gizarteari, gizarte bati, euskal-gizarteari zuzenduak izango dira geienbat. Onela gizarte au ezagutzen, konprenditzen eta neurtzen lagundu dezaiguten gertaerak erabiliko ditugu. Bafian gertaerak ez bere gertatze utsean. Berri-emalle utsak ez-baia ortarako or daukatzute egunerokoak—gertaeraren ingurua, giroa, pentsa-moldeak eta jokera emango dutenak izan nai genduke. Eta gertaera oiek bi begiekin ikusten sailatu, sozioloji-begiekin eta ekonomi-begiekin.

Esan bearrik ez, naiz eta orri onek bere zuzendariak izan, kargudunak alegia, alare orri au danentzat irikia egongo da, naiz bakoitzak bere iritziak emateko naiz bes-teen iritzieri erantzuteko. Iritzi ez-berdina azaltzeakin orria aberastu besterik ez genduke egingo. Ori bai. Gauz bakar bat eskatuko genduke: ez-izenik ez erabiltzea eta, ortara beartuak daudenak, orri baten izen-abizenak bialtzea.

Azkenik, illean bein zuen etxeetara iritxi nai genduke. Al izango ote degu? Alegiñak egingo ditugu beintzat.

ANDONI LEKUONA

Emakumearen egoera

Gaur egunean oso modan dauskagun itzak ditugu «Emakumearen jasokuntza», danok mintzatzen gera gai onetzaz, erabatera edo bestera, bai emakumezkoak ta bai gizonzkoak. Gaur beñere baño geiago idazten da gai onetzaz, badirudi emakumeak orain azaldu gerala munduan.

Zer gertatu da orrenbeste denboran gurekin genduan arazo au orain agertzeko?

Antxiñan gizonak baloratzen zuana, indarra zan; dana indarrarekin neurtu ta konpontzen zuan; orrela emakumea beeragoko mallan gelditu zan.

Gizonak berak moldeatu du emakumearen izakera, egia da emakume idazlari batek diona: «Emakumea ez da jaiotzen emakume, baizik nai duten erakoa egiten dute».

Orain artean emakumeak lo egon gera; eman dizkigute lan batzuek, emakumearenak dirala esanaz; ta emakumeak ezer pentsatu gabe beretzat artu ditu, baña ez du billatu berak gizartean duan egin bearra persona bezela.

Zer dala ta iritxi gera gaur egunean arazo onetzaz jabetzera? Emen ditugu gertakizun batzuek:

Industriaren sorrera, aurrerapenak, emakumea jakintza bidean zerbait esnatzea, ta persona'tzaz jabetzea ta kontzientzi artzea.

Nere iritzi emakumeari arazo onetzaz kontzientzi geiena eman diona au izan da: Persona ta bere aunditasunatzaz jabetzea, bera (emakumea) lenbizi persona dala jabetzeak.

Baña, gaurko emakumea jabetua al dago arazo onetzaz?

Nik iru taldetan zatituko nuke gaurko emakumearen pentsakera edo mentalidadea:

Talde aundi batek, oraindik ez du kezkarik, ez da jabetu bera (emakumea) lenbizi persona dala, nortasun bat lortu bear duala, egoera negargarri onetatik ateratzeko burruka gogor bat, erreboluzioa egin bear duala. Auek konforme bizi dira josten pixka bat ikasi ta diruagatik lan pixka

bat egiñaz. Beren ametsa gaur edo biar ezkondu ta famili baten bizi, andik atera gabe, gizartean esku artu gabe.

Beste talde bat berriz, bear bada jabetu da zerbait, ez dago konforme orain arte bizi izandu dan bezela, auek diote emakumea gizonaren berdina dela, ta asi dira gizonak egiten dituan gauz batzuk egiten (Gizonaren kopia bat); bide onetatik emakumeak billatuko al degu gure nortasuna?

Beste gutxi batzuk, asi dira benetan lanean. Auek ez dira konformitzen itzegiteakin bakarrik, bide batzuek artzen ari dira, konprometitzen.

Emakumeak, berak arkitu bear du bidea ta bere zer egiña, berak billatu bear du bere burua ta nortasuna. Gañera ez da emakumea bakarrik aldatu bear duana, gizartearen jasokuntza iritxi bear degu, burruka gogorra egin bear degu pentsakera askoren kontra, famili bizitzatzaz dagon konzeptoa asko aldatu bearra daukagu, ez emakumeak bakarrik gizonzkoak ere bai. Emakumeak parte artu bear du gizartean, instituzioetan, familiko bizitza itxi ori auzi egin bear degu ta onetarako gogor lanean asi bear degu gizartea mentalizatzen, estruktural aldatzen t.a. ta au dana ez da aldatzen itz politak esanaz edo artikulatu batzuek idatziaz.

Benetako testigutza eman bear degu; gizartean sartuaz, orain arteko egoera onetan jarraitzen badegu, gizarteari kalte egiten ari gera ta gañera emakumearen doirik ez degu landuko. Bide asko itxiak ditugu gizarteko pentsakerak prezio izugarri bat egiten digu baña ala ta guztiz ere egin dezagun burruka, ausi ditzagun orain arteko mito ta txorakeriak, alkatu gaitezen gure inguruan dauzkagun zailtasunari burruka egiteko ta asi gaitzen, gizartean sartzen, ta konprometitzen, bakoizak bere bidean; neri txorakeria irudizen zait esatea, emakumearen lanak auek dira, ta beste oiek ez, nik uste det ez dagola berezitasunik, nor berak billatu bear degu bakoitzaren bidea ta tokia, ta orduan billatuko degu geure burua, bai persona, emakume bezela.

MIREN ODRIOSOLA

La mujer es un ser humano

Izen buruakin argitarako deten liburu onen idazlea, emakume bat degu, Donostiarra bera, Economicas egin, ta Madrid'en bizi, ta lan egiten du.

Bere izena Ana Martinez Pujana da.

Bere lan au emakumearen jasokuntza edo promozioan begira di-joa, bañan berak dio ez dala emakumearen arazoa baizik personaren arazoa, personaren jasokuntza. Gizartean osotasunik iristen ez degunak, gizonak ere asko dare, naiz eta emakumeari gringo kosta, gizarteak persona bezela artu ez dualako, baizik bigarren mailako zerbait, gizarteko joera auen arrazoi bat.

Berak dio, lendabiziko denboretatik dator, gorputzeko indarra bear zanetik. Orduan emakumeak indar gutziago, beraz etzuan gizonak ainbeste balio, bañan aurrerapenaren indarra, gorputzeko indar gutxiakin, au-da esku lanari ematen zaioa garrantzi edo balio eskaxa, orrety ez dago arrazoirik emakumea gutxiago danik esateko.

Baita ere sortu dira zenbait mitot emakumetzaz, ta ondoren bezela ematen zaio edukazio bat oso motxa, gauz asko debekatu edo moztu vsmeninoq aitzakeriak, Bildur-ti, simple bat, gizonak orrela nai duelako.

Asko itzezin da emakume ta gizonen izate edo sikologia buruz dau-den berezitasunetzat, bañan gaur egun agertzen diran berezitasunak, edukazio baten ondorenak ez ote dira? Edukazio berdin bat ematera

iristen ez dan arte, ezin genezake esan berezitasunik daukan edo ez

Gizartean sartzeko eta parte artzeko bidea eman bear zaio. Emakumeak, naiz eta ez ezkondu gizartean parte artu bear du lanaren bidea, eta gizarteak ori al izateko, era au zuzendu bear du, emakumeak bera bizitzeko irabazten ez duan birtartean, gizonari etsaia egongo da.

Ezkontza emakumearen bizitzan gertakizun garrantzitsu bat izango du, bañan ez du azkena. Senar-emaztean artean ondo eramaten diran birtartean, naiz eta emakumeak ez irabazi, ez da ezer nabaituko, baño ezin badira konpondu, nor ateratzen da galduan?

Eta familia zer? Emakumearen lanera ateratzeak, ez du sendi-bizitza ausiko, baldin gizon geiago arduratzen badira seme-alaban gaitik, biak lan egiten badute, biak etxeko lanetzaz, arduratu bear dute. Au iritxi bear da.

Azkenengo ori-aldean, Enrique Miret, Mary Salas eta Alfonso Arnau'kin alkar izketa bat dakarki. Muek ere iritziak agertzen dizkiote liburuau zenbait puntutan eta berak idatziaren arrazoiak agertzen dizkie.

—Auekiko bat, lana Jainkoaren kastigu bezela, Eleizak agertu digula agertzen du.

Baita ere Mary'k dio geiago berezitu bear lukela persona-emakumea, lenengo batez ere emakume bezela, ta gero batez ere persona bezela begiratu bear dala.

Berak lenengo esaneirik eutsiaz

dio, lendabizi persona bezela esaten duala.

Baliteke, emakumeari ematen dion irteera, intelektualdi xamar pentsatzea izatea, estudioaren orde, ale-

gia, ta ori danentzat eziñezkoa izatea. Jeneralki uste det oso idea jatorrak dituela eta bide berri bat markatzen duala. Ni berakin nago.

MARIA ANTONIA ARZELUS

"AUÑAMENDI" ARGITALDARIA

EUSKAL-LIBURUTEGIA

!!Orain!!

Emendik aurrera «ZERUKO ARGIA»'k bialduko dizu nai dezun liburuau. X bat jarri ezker-aldean:

	Ptas.
☐ Musika Ixilla (Olerkiak). P. Gaztelu. Orixe'n atalaurre batekin	135
☐ Pablo Uranga. M. Flores Kaperotxipi	160
☐ Diccionario Vasco-Español. I. López Mendizábal	260
☐ Historia General de los Vascos. Epoca Romana. B. Estornés Lasa	200
☐ Anuario Eusko-Folklore. José Miguel Barandiarán y colaboradores	180
☐ Erronkari, Salazar y Nabascués	50

Zeruko Argiaren Zuzendari Jauna:

Bialdu ezaizkidazu X duten liburuak, artzean pagatzeko.

Izena:

Zuzenbidea:

Erria: (.....)

- 1) Egille-atzizkia.
- 2) Ainbat, ainbesteko.
- 3) Itzeman, zin-itz.
- 4) Atsekabe, oñaze.
- 5) Bear ainbat.
- 6) Azpi, funtz.
- 7) Tresna, egille-atzizkia.
- 8) Neurri zuzen.
- 9) Olatu, itxas-palasta.
- 10) Etorri, eldu.

1) Erixka, mengela. — 2) Okeltegi. — 3) Uraldi, ugalde. Muskil, altsuma. — 4) Igotze, gorapen. Onela, era onetara. — 5) Basazumadi, zumatzeta. Egal, ixkin. — 6) Gisa, modu. Illuna, balta. — 7) Berebiziko, yafo. Eupada, erronka. — 8) (aa) Urjauxia, zurruta. Zoritu, ondu. — 9) Ugolde, uraldi. Ixtua botaka, txistuka ari. — 10) Egintza, egite. — 11) [itea]. idol.

- 1) Egille-atzizkia.
- 2) Ainbat, ainbesteko.
- 3) Itzeman, zin-itz.
- 4) Atsekabe, oñaze.
- 5) Bear ainbat.
- 6) Azpi, funtz.
- 7) Tresna, egille-atzizkia.
- 8) Neurri zuzen.
- 9) Olatu, itxas-palasta.
- 10) Etorri, eldu.

EUSKAL ERRIETATIK

(8ª garren orrialdetik)

Ostegunean: «Gaurko euskal abes-
tiak». Julian Lekuona'k.
Ostiralean: «Pasai Ballarako Gaz-
tedien Kezkak».

Igande: Meza eta Gaztedien
Jaunartzea.

Asko poztu gera gure gazteak bu-
ru-belarri eta gogo onez asi dirala.
Jarrai bere onetatik, gazteok! Ekin
eta aurrera!

EUSKERAZ

Gazte, gizon emakume, euskeraz
nai baldin ba-dezute ikasi, eman len-
baitlen zure izenak gaztedien bil-
tekin (ATERPEAN), BIYONA
merkatetxean edo LOPETEGI aiz-
paren dendan.

MENDIZALEAK

Ballarako mendigoizale elkarteak
edo soziedadeak eratuta, zortzi or-
duko «Ibiliai Neurtua» (Marcha
Regulada) espatu zan, ill onen
15'an.

Mendigoizale ugari parte artu zu-
ten ibiliai gogor onetan eta nola
ez, gure errikit ere gazte batzuek
agertu ziran.

Datorren astean, jakingo degu
nork izan ziran lenengo saria ira-
bazi zutenak.

ERIoTZA

Ill onen 14'an, Jaunak beregana-
tu du arrantzale eta euskaldun ja-
tor zan Alzua'tar Frantxisku. (G.
B.). Bere arreba Ixidora'ri eta ille-
bari gure samiti agurra.

ESKONTZA

Bonantz'ko Elizan, Elizegi'tar M.
Paz errederitar andereño liraiña
eta Koch'tar Sigfrido donostiara,
«baiezko» erantzunakin betiko al-
kartu ziran.

Zorion luzea opa diegu!

GAI

SORALUZE (Plazentzi)

APAIZ BERRIA

On Enrike, gure artean amaika ur-
te luze igaro ondoren, erbestera di-
joa. Gure errian, ondo sustraituta
uste gendunean uzten gaitu. Joan
aurretik artu ditu agur-omenaldiak.
Ondo irabaziak ditu.

Alde-egite orrek, kezka aundi bat
sortu du. Au da, apaiz berri bat,
dijoanaren ordekoa. Bear-bearez-
koa degu, etorri bear duan apaiz
berria euskaldun oso-oso izatea.
Orrela ez balitz, emengo euskerak
atzera egingo du.

—Bestela, nola gazte euskaldunak
zuzendu, elizan guri itz egin, ume-
txoi Kristau Ikasbidea ta Berri
Ona erakutsi?

Kezka auek bultzata gizon talde
bat Erretore jaunarengana joatekoa
zan bere laguntza eskatzera apaiz
berri euskalduna etorri dedin. Ba-
ña zoritxarrez, Erretorea egun ba-
tzuatarako kanpoan zan. Lerro auek
argitaratu orduko Erretorea itzulia
izango da ta gure gizon talde orrek
onezkero, ba liteke berarekin alkar-
izketa bat izatia. Beranduegi ote da?
Bildur gera.

Bitartean guk ere kezka ta nai
oyek oikua esango ditugu. Aize on
batek gure Gotzai Jaunarengana
eramaten dituan... eta Jaungoikoa-
ren laguntzarekin apaiz berri on,
euskaldun eta jator bat ikusten de-
gun gure artean.

—oOo—

«PAPER-ONTZIAK»

Gure errian paper-ontziak jarri di-
tuzte kaleetan. —Oso ederkil! Orre-
lako ontziak ikusi ditugu beste erri
batzuetan ere, baño aldetxo batekin.
Urrutira joateko, Oñatin «eskerri-
kasko» ta «muchas gracias» idatzitak
dituzte. Gure errian erdera utsean...

EIZTARIAN

Aurten zaldia dira gure eiztariok.
Urruti joan bear izan dute zerbait
ekartzeko, baño pozik itzuli dira,
eize aundia egin dutela ta. Izan da
emen erbi, eper eta abar; ueste de-
gu igarriko ziotela arategiak. Arro-
xamar etorri dira gure Motxa, Eme-
terio ta taldea. —Jarrai olaxel!

APURRAK

Gure erriko biztanleak asarre-sa-
mar daude «botikako» artuemanek-
in. Iru sendagille daude errian eta
ordu berdinetan banatzen dituzte
agiriak sendagaiak artzeko. Senda-
gaitegian jendetza aundia biltzen da
batera ta ematalla bakarria senda-
gaiak ematen.

—Ezin liteke ordu ortan ematalle
geiago jarri?

Asarre-samar somatzen ditugu

re etxeoandreak, denbora asko gal-
tzen omen dute-ta.

—oOo—

ERIoTZA

Ill onen 12'an il zan Uzin-dar El-
bire, Iriondo'tar Pedro M'a'ren emaz-
te zana. Irakurleei bere animaren
alde eskatzen diegu.

Bere sendiari gure samin-agurra.
Goyan Bego.

KARAKATE

LAZKAO

ALBISTEAK

Naiko ur ba genula uste izan
arren, aurreko aste batzutan, ez ge-
ra aini ondo ibilli.

Asko gaitzen omen da ta beste
batzuk diotenez berriz, ez omen
da berdiñ zabaltzen lau errietara,
bañan bear dala konponduko dala
itz eman dute.

Eta.....

Aurtxoan jolas-toki, kiosko ta ko-
munekin ere, aurki asteoak izan
bear dute. Asi, edo subasta atera
edo dana dala, zerbait bein-
tzat.

Datorren udaran giro izango da
gure aurtxoekin Zelai inguruan,
esan dutenez, sei illabete barru bu-
katu bear omen dute, ta guzira
108,827 duro gutxi gora-bera bearko
omen dira.

Gutxi gora-bera esan dut, izan
ere, azkar-xamar esaten bai ditu bi-
lletan gauz guziki erriko Sekre-
tario jaunak, eta eziñ ondo artu.

Urrengoan geldixego esango ba
lizkiguzu Lanpean beti orrela
oituta zagoz, noski, bañan, ¡Arren!
Eskerrikago aurretik.

«ZERGATIK ETA ZERTARAKO»

Orain dala gutxi egindeko elezioe-
tan Antonio Arrue ta Manuel Es-
kudero Jaunak aukeratu dira Proku-
radoretarako, ta poztu bearrean ge-
rala esango nuke. Benetan ederra
bai da, aurretik eskeñi zuten pro-
grama, eta len eskeñi ta orañi egin.

AZIA

ERRENDERI

ERESALDI BAT

Datorren illa'ren 12'an, «Cultura
Musical»eko batzordeak eratuta, as
palditik desiatzen genun bezelako
konziertos izango degu.

Errenderi'ko erri-aurrean lenengo
aldiz aurkeztuko da, «Fatima'ko An-
dra Mari'ren Abesbatza», Jose Luis
Ansorena, Aita Kaputxinoa zuden-
dara dalarik. Koro berri au entzute-
ko irrikitzen gaude.

Ondoren, Malen-jaietan ainbat txa-
lo jaso ta gustatu zan, Idoia Gar-
mendia andereñoa'ren saioa izango
degu, berak dakin bezela euskal
abesti xamur ta goxoak abestuaz.

Egun orretan Alameda Zinema
gañezka beteketa dala ez da duda-
rik.

EZKONTZA

Bonantz'ko Gurutz Donea'ren eli-
zan, Pasai Donibane'n, ezkondu zi-
ran, Sigfrido Koch Arruti, argazki-
egille famatua eta Mari-Paz Elizegi
Manzisor, errederiar neskatill
xarmanta. ¡Zorionak!

JAIOTZA

Gure adiskide on, Xabier Mendi-
zabal'en emazte, Arantxa Zapi-
rain'ek mutiko bat izan du, lenen-
goa. Xabier Mirena izen ederrez
kristautu dute. ¡Zorionak!

ERIoTZA

Jaunak beregatu du, Josefa An-
tonia Uharte Gorostiaga anderea.
Elkano'ren alarguna. (G. B.). Bere
seme-alabei gure samin-agurrik be-
roena.

SINIST-INDARTZE

Aurren sendotza edo konfirma-
zioa datorren illa'ren erdi aldera
gure erriko lau parrokietan izango
da.

Aur bakoitzak Sendotza'ko Sa-
kramentua, bere eskola edo ikasto-
la artzen duen parrokian artuko du.
Adibidez, Ikastola'ko aurtxoak, Ka-
putxino'en parrokian.

Ortarako agiri edo txartelak es-
koletan egingo dira eta umetxoei
emango zaie egun ortan Sendotza
artzera dijoaztenean eurekin era-
man dezaten.

Diotenez, gure erri ontan 2.500
aurtxok Sendotze artu bear dute.

ANARBE

LIZARTZA

Danok askotan dabilzkigun itzak
dira: Egintzak bear ditugu ta ez
itz politak bakarrik. Baño badakigu
ere, ekintza orrek, neke ezin ikusi
eta naigabel aundiak dakartzila, eta
gure bizitz errexa menperatzea es-
katzen digula.

Ludi edo mundu onetan, gizon
bakoitzak, jokabide edo ideal bat
garbia euki bear du, eta ori arki-
tzen saiatu bearra dauka. Elburu
gabeko gizonak, nora dijoan ez da-
ki, eta ez da ere ludi onetan zer-
tarako bizi dan, ta zeregin bearra
daukan. Gizona, aurreratzen, supe-
ratzen jakin bear du, eta orrek sa-
krifizio eta buruaste aundiak da-
karzki berarekin. Gure aurrekoak,
JAN DA LO eta bizi modu erre-
xean jarraitu izan balue, gu, gaur
bizi geran eran, ez giñan biziko, eta
zeñek daki, akaso bizirik ez gendun
izango. Aiek egiñalak egin zituzten
beren nortasunari eusten, Euskal-
nortasunari eutsi zielako, gaur guk
esan genezake Euskaldun gerala.

Mundu onetako oben edo peka-
turik aundiena, seme batek, il zo-
rian dagon amari labankada bat
ematea izango litzake, eta zori txa-
rez ez al dago euskaldun asko, eus-
kerari ori bera opa diotenak?

Etsai batek ola nai izatea, oso
gaizki dago, baño euskaldun batek
ori deseatzela! Nola esplikatu lei-
ke gaitz ori itzakino?

Atzerritar asko eta asko eta gai-
nera oso jakintsuak, gure izkuntz
txukun da garbia ikasten ari dira,
eta gu berriz nundik zapal duko eta
aztuaziko. Batzuek asmo txarrez eta
zitakeriz, beren izakeraz lotsatzen
dielako, eta ez dira konturatzten, au
egitean, beren gurasoez lotsatzen
direla. Besteak berriz, bere alde
ezer egin gabez.

Geroko penak ez du balio, orain
da ordue. Erderaz ikasi bear degu,
baño euskara aztu gabe. Aideak
maitatutatu bear ditugu, baña,
lenengo gure ama.

AMEZKETA

ZERGATIK?

Illbete batzuek badira, Amezke-
tar saill bat, erriko agintariak egi-
ten dituzten billera edo «pleno»-
etara joaten gerala.

Billera oietan agertzen zuten ara-
zo edo problemarik aundienetakoa
zan, dirurik-eza, egin-bear aundiak
eta diru gutxi egin-bear oiek osa-
tzeko.

Egil-bear aien artean izentatu
izandu zuten errian argiak jartze-
koa, baiñan iru edo lau urtean ezi-
ñezko gauza ikusten zutela esan ere
bai, bitarte orretan, gastu aundirik
egin gabe, bonbilla batzuek jartze-
ko erabakia artu zuten, arabat ondo
jartzen urrutu ikusten zutelako.

Guk ere ikusten genduan erria
oso egoera txarrean zegoala batera
argirik gabe, esan litteke Amezke-
ta leiza-zulo bat dala eguzkia sar-
tzen danetik; illunebarretik aurrera,
atxetik ataratzeta bildurra ematen
du.

Erria egoera onetan ikusirik, eta
gogoratuaz Aiumentatuak ez zeu-
kala dirurik iruditu zitzaigun gure
egittekoe ere, bazala errian argiak
jartzea, egokia zala agintari'airi be-
ren zer-egitetan eskuak luzatzea, da-
nok erri bat osatzen degunez; eta
Oargi ta Guraso Elkarteak bat egin-
da, asi giñan ikusten zer eta nola
jarri zitzetkean, erriko sarrera'tik
asi eta bukaeraiño; berak esaten zu-
ten denbora ori luzea zala iruditu-
ta, erria illunpean eukitzeko; gure
aldetik, al zan egokienean, itxuraz
geldituko zan moduan jartzeko era-
bakia artu genduan. Ordo ikusita
gero agertu gendizkien agintari'airi
gure asmoak zer ziran.

Egia esateko, oso ondo artu zi-
tpzten gure asmoak, ikusiaz gaine-
ra erriko onari begiratuta gebiltzala,
eskertu zuten gure laguntzeko pre-
stasuna, berriro ere agertu ziguen di-
ruz osatu-eziñak esku artean zere-
bilzkiten zeregiñak ordaintzeko, bai-
ñan une artan nola ez baitzuden
agintari guztiak, danak bildu eta
itzegin ondorenean, erantzuna eman
go zigitela.

Egun batzuek igaro ondorean ar-
tu degu erantzuna, eta EZEZ'koa
izan da, berak jarriko dituztela lau
edo sei illabete barru.

Orain galdetzen degu, Zergatik?
Bitarte orretan diruz osatu dira-
lako? Edo erritarrak erriko gauze-
tan parte artzerik nai ez dutelako?
dana-dala illun-xamar ikusten degu.

AITOR'ENAK

Gernika ta musikalariai

Gure Gernika'k izan du musikarien artean, bere izena goratu dutenak.
Oietako bat Luigi Nouo izan zan. Onek abestalde ta orkestarentzako egin
zuan bere poema «Gernika'ren Garaipena». Italiko musikari au, gaurko
azken-musika-zaleen artean aitatu genduan.

Bere musika-aidea oso azken-orduko zan. «Gernika'ren Garaipena» ize-
neko poema ori ez da gure eskutara iritxi, ta orregatik ezin dezakegun gau-
za garbirik esan lan ortaz; baiña uste degunez, bere beste Gartzia Lorka
rekiko «Epitafio» ta «El abrigo rojo»ren antzekoa izango da «Gernika'ko
Garaipena» ere.

—o—

Zori ohea izan degu «Gernika» operarekin. Au, Frantzi'ko musikari
Paul Vidal'ena da. Debussy'ren adiskide berau, ta biak alkarrekin oso artu-
eman aundietan bizi izan ziran Erroma'n. Etzan zozoa busikalari au, ta ba-
zuan musikarien artean izena.

«Gernika» opera gure egunetarako pixka bat aide-zarrekoa iruditzen
zaigu. Lenbiziko aldiz, Paris'en, 1895'garren urteko Garagarrilleen ager-arazi
zuten Paris'ko Opera Comica'n. Eres-lan onek etzuan aztarran eta arrada
aundirik utzi Prantzi'ko Lirika-Erti larruan.

Aldi aretan, Gounod, Ambrosio Thomas, Auber, Massenet eta Saint-
Saens genituan Lirika ortan nagisi zebiltzanak. Itali'ko opera-zaleak ere oso
gal-galean zeuden egun aietan, beren «Sevilla'ko Bizar-kentzaillea», «La Fa-
vorita», Luccia», «La sonambula» ta Il Puritani»kin munduko antzoki gu-
zietan.

Paul Vidal'ek bere aldi ona izan zuan Operan «Meledetta»rekin. Lan
onetan, aldi artako lirika-motan idatzi zuan bere musika, ta artan lo artu
zuan. Orduko Debussy'k bere «Cuarteto» zoragarria asmatu zuan. Baita
«La siesta de Fauno», «Nocturnos» eta asia zan «Pelleas y Melisande» ere.

Iparragirre bere lagun izan zuan «Gernika» opera au egiterakoan.
Bizkaia'n jartzen du opera ontako lekua, eta 1873'garren urte ingurua
artzen du bere lanaren garai bezela. Operaren gaia, gure karlista gerra ba-
tetik ateratzen du.

«Asieratik» Iparragirre'ren musika darabil agirian, ta operaren lenengo
ta irugarren ekinaikietan batez ere, berriro agertzen da nun-nai Iparragirre'
ren doinu-gaia.

Euskal-aide gutxi agertzen da lan orretan. Ala ere, ba-ditu bere «Aures-
kua» ta «Fandango» bat erriko plazan atereak. Lenengo ta irugarren eki-
ñaldietan romanza, abestalde-eresi ta bikote-kantak aditzen dira ugari; ta
guzia Iparragirre'ren doinuuz igurtzia. Zati auek agirian jartzen digute aldi
artako musika-mota. Artean etzuten ezagutzen Wagner'en «Tristan eta Iseo»
ren giro beroa ta grifiatua.

Bigarren ekinaikia, Erlilio-aidekoa degu. Santa Klara'ko Konbentu ta pla-
zan, mojen abotsak entzuten dira, organuaren burrundak laguntzen dietela.
Moja-taldeak «Agur Maria» ta «Anjelus»a erriak erantzunak abesten dute.
Ama Nagusiak bere aldetik «Alma Redemptoris» bat eskeintzen digu bere
«mezzosoprano» abotsez. Eta azkenean, —nola ez?— «Gernika'ko Arbola»
ren doinuua jabetzen da abestalde ugariak kantatzen duala.

Au da, «Gernika» opera ontaz esan dezakeguna, bere aia zabal ar-
tuaz. Orain Nouo'ren lanaren ondoren gabilta. Beste musikari onen eres-
lana eskuratzen degun bezin laster, aren berri ere emango diegu ZERUKO
ARGIA'ko irakurleei.

JOSE ZINKUNEGI'REN OPTICA BERRIA DONOSTIAN

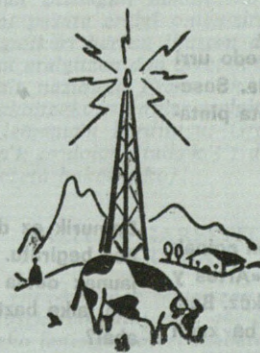
HERNANI, 4

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

Baserriaren alde

EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros Municipal de San Sebastián

Banen baneko aziyak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak
Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea

Baserri, lur-tresnak ta abar
Torrelavega'ko Perira joan
etorriak.

1.896

1.967

GIPUZKOA'KO PROBINTZI - ERATETXEA

(Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa)

Zure diru bearretan gure
«PRESTAMEN SERBITZARITZA»z (Servicio de Préstamos)
balla zaitzez

Zure baserria erosteko edo obetzeko
Zure Arrantz-Ontzia erosteko edo obetzeko
Aberea —azienda— erosteko edo obetzeko
Baratzeko frutuak obetzeko
Jakinbidean jarri zaitzez Donostia'ko gure
7 ofizinetan eta Probintziako 59 sukursaletan

Enrike Zubiri, «Manezaundi»

Euskal idazle ospetsu baten ehun urte burua

J. M. SATRUSTEGUI

Izkuntzak, emakume gauzak bezala, bere joan-etorri eta berriketak berekin ditu. Gaurko egunean, mendi bat gorena dela adierazteko teilatu esan oi dakio. Ala, Europako teilatu, mundukoa, eta beste. Gure aurrekoak gallur esango zioten. Era ontan, Eskualerriak Añamendi du teilatu.

Baño, Añamendi ez da esaera arin baten itzalpe eta babesleku bakarrik guretzat; izan ere, bi aldetatik bere bizkar-eguraren inguruan gero ta geiago koropilatuz dijoa Eskualerria. Anaien elkarrengandik berexteko emana, gure lokarri oherena.

Naparroak, batez ere, eskual idazle jatorren arrobia du mendialde ura. Ez dira asko, baño lehen maillakoak: Dechepare, eskuarazko lenbiziko liburuaren egilea; Axular, Urdazubiko seme ospetsua, eta Ibañeta inguruko Manezaundi; aña-menditarra du Naparroak bere eskual idazle nagusien irukoa.

ZUBIRI

Enrike Zubiri dugu irutan berriena eta gutxi-rik ezagutua. Ain zuzen ere, aurten beteko zituen ehun urte. Izar beltza izan zen berea, eta asieratik erakutsi zuen zere itzala. Erritik kanpo sortua ginuen Luzaidako Sekretarioaren seme gaztea. Gerraren bildurrez Donibane Garazi'n tinkatiak ziren bere aita-amak. Enrike Aguirre, Luzaidako jaun auditakoak, jasan zuen bataioako uretan eta bere izena eman. Bere izateko moduarekin etxean sua pizten zuelarik, urak eta beste gañerako guziak zituela Agirretarrendandik artuak, esaten omen zuen berak. Etxean etzuten alakorik aditu nahi, beste ideyakoak bai ziren.

Luzaidar ona bezela, mugaren bi alderditan egin zituen eskolak. aZintsu eta bizia zen. Iruñen maiz aldatzen zuen ostatur. Jantzi, iruzkia bezala; aurpegia ikusten zen beti aren oiñetaketan. Atorraren lepoa, arri gogorra zirudiela, bein baño geiagotan autsi zuen jastekoan.

Len aipatu dugun izar beltza kontuan iduki behar da bere nortasuna zaiñetik ezagutzeko. Bere illobak erreak dituzte andregaiarekin izan zituen artu-emanen idazkiak. Uts aundia! Ba omen ziren bertsuak ere! Eta gero, auspotako eritasunez joana maite zuen neskata; etzen ifioiz eskondu.

Kabi gabeko inara derizait batzutan, edo urri pasako usoa, luzaidar ospetsu onen bizia. Sosegurik gabeko bizia. Idazten ari zelarrik, eta pintatzen, zen bakarrik gustora.

ARTISTA

Pintatetik zuen bere ogibidea. Paris'en eginak zituen ortako azken ikasketak. Iruñe'ko «Artes y Oficios» zarrean erakusten zuen urte askoz. Bestalde, agintzen zizkioten lanetatik ere ba zuen laguntza ederra. Jaun aundi zen bere inguruan.

«Azpilikueta» eta «Karlos III'gn», Naparroko erregea dira bere lan aipatuena. Diputazioak erosi zizkion biak. Luzaiden ere ba ditu beste bizpalau oial. Eta bere ilobek izan behar dituzte berrogei ta amar bat.

Ontan ere etzitaizkion beti gauzak zuzen atarra. Ezkontzekoa zen ilobarendako egin zuen Luzaidako ikusgai bat, bere erriko ayundamenduari utzi zion, ezkontza nastu ta. Esta bestalde, berriz, Naparroko Diputazioak agindu ta egindako «Oli-veto», ilobaren eskutara joan zen saria ordaintzen etzietelako. Nola diren gauzak!

Jan olekin ikusketa ederra antolatu laike bere ehun urte buruan.

IDAZLEA

Baño, batez ere, Zubiri eskual idazle ona da. Etzion dirurik eman, eta bai naigabe ugari, bere

lumak. Obeita amaseian Luzaiden zen eta eskualtzale izatea arrisku aundiko gauza zaiteken; bere lagunak bildur aundia sartu zioten beintzat. Gijazjoa baserri zoko batean sartu da egonzen ez takit zer bekaturen bildurrez. Ortan gelditu zen izialdura guzia.

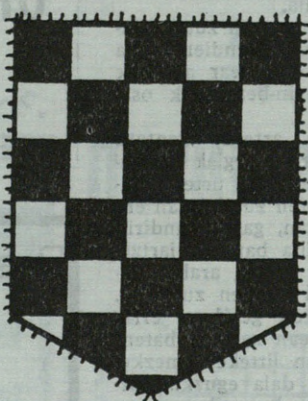
Ori bai; errira jeitxi orduko bere idazlen eta paper guziak erreak zituzten Goyenetxean. Galdetu diet erre zituzteneri nolaz egin zuten ori; eta erantzuna gogorra izan da, bildurraren alaba: «zer izanen zen gutaz eskuarazko gauzak arrapatu baliuzte etxean!!!». Zer dakigu guk orduko berri?

«Manezaundi» izenpetzen zituen bere lanak. Juan da Manez, gauza bera dira. Baxenabartarrak dira manexak, eta baxenabartako zeukan bere burua: Ortako artu zuen ain izen jatorra. «La Voz de Navarra» egunkarian idazten zuen, eta Bayonako «Eskualdunear».

Joskera xume errikoia du, eta Luzaidako mintzaira bixi ematen ditu ang gertaerak. Bestalde, pintatzen ari balitz bezain begi zorrotzarekin artzen ditu inguruan sumatzen diruen gertakizunak. Erriko oiturak eta izan ditugun gizon aundien gora-berak erabili zituen eskutan.

LVZ AIDE

• KO •

• ERRIA •

Damurik ez dauzkigu norbaitek ainbeste lan bali os begiratu. Dugun bilduma bakarra A. Irigaray jaunak duela zonbait urte argitaratu zuena. Ez ote laike bazterretan beste gauza frango biltzen ahal?

Ba dira oraindik Manezaundi ezagutu zuten jendeak, bai eta ere adiskidantza ukan zutenak. Bestalde, oso gutxi da bere biziaz idatzi dena. Ehun urte buru au dela ta gure lenbiziko egitekoa al den berri guzien biltzea izango litzake. Guk orai egiten ez duguna nekezago egingo dute gure atzetik eldu direnak, iturriak agortuz joango bai zaizkigu beti.

Kontuan iduki behar da Axular eta Dechepare aundien alderdiko izkuntza duela eta urte askoren tartearen beren erdian. Zer aldatu den eta dagon berdintsu jakitetik argitasun aundia egin laike euskeraren baratzean.

Eta batez ere, Añamendi aldera jotzeak Euskeraren batasunerako bide erdira ateratzea esan naiko luke. Manezaundi maisu aundia dugu erriaren izkuntza erriak mintzo zuen bezala biltzen jakin zuelakotz. Ori da bere merezimendua.

Joe Eiguren jauna Gernika'ko Arbola zaintzen, noizbait ardiak bezala.

Artzainen Lorrotzetan

Joe Eiguren: Artzain, gudari, alkate ta idazle

Danak ez dira artzain iltzen mendian. Berton jaiotakoak batez ere, ezer gutxi nai dute gurasoen bizimoduakin ta beste eginkizunetara jotzen dute. Legegizon, mediku, irakasle tab. Gaur zuen aurrera dakarguna, ordea, apartekoa duzute.

Bera ez dut arpegiz ezagutzen baina andik ta emendik ta idatziz zidan kartatik agiri denez, gizon jator askoa da, biotz zabal, txeratsu ta apala. Bizkai euskera ederki idazten du.

Joe Eiguren aski ezaguna da West'eko euskaldun ta euskalzaleen artean. Berak dionez, "nik egin dodazan lanak Euskaldunen artean ez dira olan andiak. Benetan diruetzat, baña al dodan apurra giteagaz be poztuten naz...". Ni, ordea, besterik dalakoan nago.

Joe Eiguren jauna Oregon'en jaio zan, eta urte beteko zalarik, Lekeitiarra joan guraso ta famili guztiakin. Bere aita Mendix'koa zan, ta ama lekeitiarra. Aita J. Eguzkitza izan zuan irakasletzat bi urtetan. Baina 13 urtekin ikastola utzi ta lanean asi zitzaigun.

19 urteko zala, berriz Ameriketara etorri ta sei urte inguru artzain egin zituan. Ilgn gerrate nagusian, gudamutil bihurtzen zaigu gure Joe, ta artan zegoalarik, ezkundu egin zan California'ko Redwood City'n. Emaztearen izena: Aurora Akordagoitia, euskalduna noski ta bizkaitarren alaba.

Geroago Europa'ra joan bearra izan zuan, Prantziko "Siegfried Line" en oinezko batallioan zerbituaz. Orduntxe jaio zitzaion leen semea, baina amaika illabete geroago arte etzuan izan etxera joaterik.

Gutxi gatik etzuan bizia galdu. Alemanak zauritu ondoren, luzaro egon zan txarto. Eskubiko birikia ia osorik galdu zuan ta gainetik bi saiets kendu zizkioten. Baina azkenerako, baita osatu ere. Eiguren'ek etzeukan noski ollo usarik.

Etxera etorri ta Idaho'ko Homedale erri txoan itzulketari jarri zan. Boda mexikano askok ang baserri lanetan diardue, ta ingeles ulertzen ez dutelako, Eiguren jauna izaten da aien "inteprete". Employment Service'en aurrean.

Lau urtez Homedale'ko kontzejal izanik, 1961 alkatetzarako aukeratu zuten, artan bi urte emanik.

Orra antxinako artzain baserritarra, alkate biurtuta.

Joe Eiguren'ek badu liburuxka bat igeleseaz argitara emana: The Origin and History of the Basques, euskaldunen artean arraz zabaldia. Labor ta garbi dakar euskaldunen buruzko kontu nagusienak.

Azken sei urtetan Euskal Gramatika edo "metodo" bat tajutzen aritu zaigu ta ikabete batzuk barru argia ikusteko gertu egongo omen da. USA'ko euskal-gaztediarentzat idatzia dator, euskera erre ikasteko eran egina. Lenbaitleen agertu dedilla, opa diogu idazle jatorrari.

Orrez gain, beste asmo eder bi ditu. Lenengo, Ameriketako artzainen kondaira idatzi, sustraitik asi ta gaurdaino Ta ori bukatzean, nobelaktizari emango dio asti, euskaldun artzain bat-edo joko-ardatz artuta.

Gaurregun, Eiguren jauna Homedale'n Idaho bizi da bere emazte ta amabost urteko seme gazteekin. Zaarrenak 23 ditu ta Arizona'n dago lanean. Udaberrian ta udaran oso lanpetua arkitzen dala dio, baina neguan ez, ta orduan egiten ditu bere idatz-saioak. Azken iru negutan astero Boise'ra joaten izan da, ang Euskal Etxean (uste dut) euskera irakastera. Ikasleok asko omen dira, baina astean bein gutxiegi izan urrats sendorik emateko.

Ara emen berri pozgarriak Ipar Ameriketatik. Beste artzain izandako askok erdiraino bakarrik jarraituko baluteke bide ori...

Gorago esan bezala, ez zait Eiguren arpegiz ezaguna, ta karta bat bakarrik egin diogu elkarri; baina bialdu zidan erantzuna irakurri ondoren, bere etxea nere etxea dala esan ta berresan ondoren, esker onez ta errespetu aundiz... txapela kentzen diot.

JK. MALLEA OLAETXEA